

215

België - Belgique
PB
1980 Zemst
2/3006

De Semse

Tijdschrift – 17de jaargang – september 2001 – nummer 3

Verantwoordelijke uitgever: Heemkundige kring "De Semse" - p/a C. Vanderbeken Vredelaan 48 - 1982 Zemst-Weerde

HEEMKUNDIGE KRING
"DE SEMSE"
VERENIGING ZONDER WINSTGEVEND DOEL
OPGERICHT IN 1985
IDENTIFICATIENUMMER 23403/86
KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK/WETTELIJK DEPOT / NUMMER
7982

HEEMHUIS "DE SEMSE" : SCHOOLSTRAAT 16 1980 ZEMST
SECRETARIAAT : VREDELAAN 48 1982 ZEMST
TEL. EN FAX. 015/62 07 40

INTERNET/ HTTP// ZEMST.COM
E.MAIL: MARC.ALCIDE@ADVALAS.BE
THEO.PUTSEYS@SKYNET.BE

LIDMAATSCHAP : 500 BEF OF 12.40 EURO
STEUNEND LID : 750 BEF OF 18.60 EURO
ERE LID : 1000 BEF OF 24.80 EURO

GEVEN RECHT

OP VIER "SEMSE" KRONIEKEN

OP TWAALF NIEUWSBRIEVEN

TOEGANG TOT VOORDRACHTEN

TOEGANG TOT TENTOONSTELLINGEN

TUSSENKOMST BIJ DE UITSTAPPEN

INDIEN U LID BENT, HARTELIJK DANK VOOR UW VERTROUWEN.
BENT U NOG GEEN LID, OVERTUIG U DAN VAN ONZE WERKING.

EN

STORT VANDAAG NOG UW BIJDRAGE
OP ONZE REKENINGNUMMER 001-2183660-72
VAN DE HEEMKUNDIGE KRING "DE SEMSE".

Verbond voor Heemkunde

Vlaams-Brabant

PROVINCIE VLAAMS BRABANT

VLAAMSE
CONTACTCOMMISSIE
MONUMENTENZORG

VOCV

Vlaams Centrum voor Volkscultuur

Colofon

“De Semse” kroniek
Driemaandelijks tijdschrift
17de jaargang – nr 3
september 2001

Bestuur:

Mannaerts Alfons
Floridor Gustaaf
Vanderbeken Colette
De Blander Walter
Deboeck Lisa
De Broeck Roger
Vermeulen Marie-Louise
Vandermeiren André
Van Relegem Louis

Redactie/coördinatie:

De Blander Walter
Vanderbeken Colette

Fotografie:

Mannaerts Alfons

Inhoud:

- * Deelneming.
- * Een heemhuis, een heemmuseum, een documentatiecentrum in de 21ste eeuw te Zemst.
- * De brouwerij Sint-Martinus van Weerde brouwde “*Uitzet*”.
- * De aardappel, van crisisgewas tot volksvoedsel.
- * Folklore rond de aanstelling van pastoors in de Westhoek en het Ieperse in het Interbellum.
- * Aanstelling en inhaling van vier pastoors te Weerde
- * Gesprekken over de tijd van vroeger.

Verantwoordelijke uitgever
Heemkring “De Semse”
Vanderbeken C. secretaris
D/2001/7982/3

Woord vooraf.

De grote vakantie is ten einde en wij hopen dat u er allen van genoten hebt met dit uitzonderlijk zomerweer. Alhoewel het zomervakantie was werd er toch verder gewerkt in het heemhuis “*de Semse*”. De Open-Monumentendag van 9 september moest voorbereid worden en het heemhuis moest klaar zijn voor de officiële opening van 8 september.

De inventarisatie is nog niet voltooid, toch stellen we vanaf nu ons documentatie - centrum open. Na afspraak kan iedereen er terecht voor genealogie of om onze heemkundige bibliotheek te raadplegen.

Heemhuis “*De Semse*”
Schoolstraat te Zemst (achter de bibliotheek)

*****

"Afscheid nemen

Theo Putseys

° O.L. Vrouw-Tielt 24 juli 1932
+ Mechelen 18 juli 2001
echtgenoot van Colette Vanderbeken

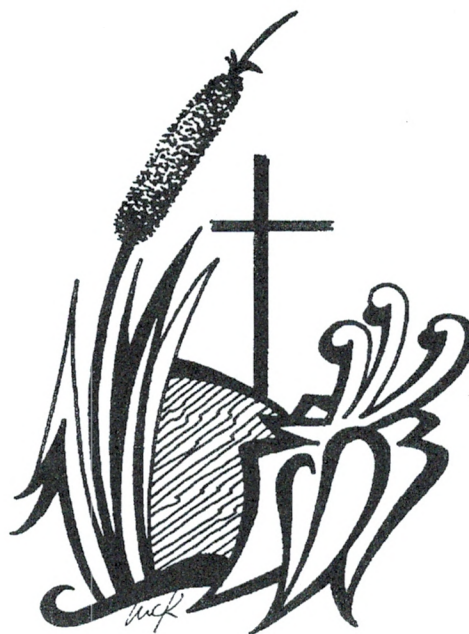
is een

andere

vorm

van

samen zijn"

Innige deelneming

Guy Huybrechts

Geboren te Laken op 19/6/1930

Overleden te Mechelen op

8/9/2001

Echtgenoot van

Gaby De Smet

Een heemhuis, een heemmuseum, een documentatiecentrum in de 21ste eeuw voor Zemst

Dr. Henri Vannoppen

Op zaterdag 8 september 2001 wordt in de fusiegemeente Zemst in een oude School het Heemhuis van de heemkundige kring "De Semse" opengesteld. De gemeente Zemst heeft de gebouwen ter beschikking gesteld.

Een heemhuis heeft in de 21ste eeuw een vijfvoudige functie: een documentatiecentrum, een heemmuseum, een tentoonstellingsruimte, een depot en een ontmoetingscentrum.

1. HET DOCUMENTATIECENTRUM

Een documentatiecentrum moet een belangrijke rol spelen in een fusiegemeente van de 21ste eeuw. De streekgeschiedenis en de heemkunde mag je niet onderschatten. Ze bestuderen de microkosmos, de kleine leefwereld van de eigen gemeente, van de eigen streek. Dat gebeurt wetenschappelijk en op een multidisciplinaire wijze. De heemkunde past afzonderlijke wetenschappen met haar eigen methodes toe op een beperkt terrein: het plaatselijk gegeven, hier Zemst. De Franse historische school van de structuralisten met het tijdschrift *Annales-Economie-Société-Civilisation* heeft grote verandering gebracht in het beeld van de geschiedenis. De structuur van het dagelijks leven werd belangrijk. Fernand Braudel, de bekende Franse historicus uit de school van de *Annales*, zag in dat men prachtige historische analyses kon maken in een microscopisch perspectief. De kleine dorpsgemeenschap krijgt daardoor meer kleur, meer diepte en meer levensechtheid en dat geldt ook voor Zemst. De *Nouvelle Histoire*, zoals men de *Annales*-beweging noemde meende dat een bepaalde periode of gemeenschap slechts volledig kon gekend worden als al haar uitingen naar waarde geschat worden. Emmanuel Le Roy Ladurie schreef het boek dat in het Nederlands de titel draagt "*Montaillou: een kettersdorp in de Pyreneeën 1294-1324*" (Amsterdam, 1984). Met de microscoop volgt hij alle inwoners gedurende 30 jaar in een Katharedorp in Frankrijk. Zo geeft hij een beeld van het werkelijke leven.

Een documentatiecentrum en een heemkring moeten werken in een breed perspectief. Het mag geen verwateren zijn in een "retro" verschijnsel, in aandacht voor het "*nostalgische erfgoed, in een kerktorenmentaliteit*". Een documentatiecentrum en een heemkring moeten dynamisch zijn, een beeld hebben van alle veranderingen in onze samenleving. Ze moeten in de eerste plaats een verklaring geven voor de elementen die typisch zijn voor onze huidige samenleving van 2001. En een maatschappij is altijd een combinatie van behoud en verandering, van conservatisme en progressisme.

Voor alles doet men een beroep op een heemkring. Leerlingen uit de basisscholen hebben documentatie nodig i.v.m. de geschiedenis en de aardrijkskunde van hun gemeente. Middelbare schoolstudenten hebben documentatie nodig rond projecten voor vakken zoals geschiedenis, aardrijkskunde, sociologie en kunstgeschiedenis. Universiteitsstudenten komen op bezoek om gegevens te raadplegen, die bruikbaar zijn voor hun thesis. Buurten doen mee aan een open stratendag en zoeken oude foto's van hun straat, hun wijk. Monumentencomités doen beroep op de heemkringen rond allerlei onderwerpen. Al deze gegevens moeten komen uit een documentatiecentrum. Een modern documentatiecentrum moet meegaan met haar tijd. Een moderne kopiemachine en een computer zijn noodzakelijke middelen om het onderzoek te vergemakkelijken.

Een documentatiecentrum moet in de eerste plaats lokale documentatie verzamelen. Daar past ook een bibliotheek bij. Ook filmen over lokale gebeurtenissen en videobanden kunnen belangrijk zijn evenals geluidsbanden en dergelijk materiaal.

Het groot probleem is echter de bewaring van korte duur. Ook de bewaaromstandigheden zijn veel moeilijker. Het documentatiecentrum heeft ook een verwijfsfunctie. Ze kan nagaan wat andere bibliotheken, archieven en documentatiecentra over je werkgebied in huis hebben.

Het documentatiecentrum is ook een soort inlichtingsbank van de streek en dit via de kennis van de bestuursleden van de heemkundige kring, via de beschikbare publicaties en bronnen.

2. DE GENEALOGIE, EEN BELANGRIJK ONDERDEEL

Nooit is genealogie of familiekunde in Vlaanderen zo belangrijk geweest. Iedereen wil stambomen. We weten al dat in de bijbel het verband of de filiatie tussen Jezus en koning David gegeven werd en dat in verschillende Arabische landen de koningen beweren rechtstreeks af te stammen van de profeet Mohammed. Onze Middeleeuwse vorsten maakten stambomen om rechtstreeks van Karel de Grote af te stammen. In het Ancien Régime was genealogie vooral het onderzoek naar de stambomen van de adel. In de periode voor 1940 kwam daar ook de gegoede burgerij bij. Met het ontstaan van de Vlaamse Vereniging voor Familiekunde -VVF is deze hulpwetenschap sterk gedemocratiseerd. Op TV worden prijzen uitgereikt zoals een stamboom van je familie. Antiquariaten pogen stambomen te verkopen. Er zit een markt in deze sector.

Heel wat vragen worden gesteld door de genealogen: hoe maken we een genealogische tabel, wie waren onze voorouders, hoe zagen onze voorouders eruit, hoe huwden onze voorouders, in welke gezinnen leefden onze voorouders, waar woonden onze voorouders, welk beroep hadden onze voorouders, hoe godsdienstig of vrijzinnig waren onze voorouders, hoe politiek waren onze voorouders, hoe militair waren onze voorouders, van waar komen onze familienamen, voornamen en toenames, hadden onze voorouders een wapenschild, bleven onze voorouders in hun microkosmos of emigreerden ze, hoe maken we een aangename geschiedenis? Klappers van parochieregisters en gezinsstructuren zijn reeds een uitgangspunt. Ook familiefoto's kunnen belangrijk zijn. Heel wat documenten worden aan documentatiecentra afgestaan, trouwboekjes, delingen van erfenissen, boedellijsten opgesteld door de notarissen, bidprentjes, doodsbrieven, diploma's, brieven tussen familieleden soms over voor de gemeente belangrijke aangelegenheden. Het zou interessant zijn dat men fardes bijhoudt per familie, die dan best alfabetisch kunnen gerangschikt zijn. Ook een inventaris van de burgerlijke wapenschilden van families uit Zemst zou interessant kunnen zijn. Heel wat schepenfamilies hadden in de 17de eeuw een wapenschild omdat sommige schepenen analfabeet waren, dus geen handtekening konden zetten. Een wapenschild stond dan ook mooier dan een kruisje.

3. DE RELIGIEUZE GESCHIEDENIS AAN DE ORDE VAN DE DAG

De kerkgang gaat sterk achteruit en de bedienaars van de eredienst verdwijnen uit de pastorieën. Het aartsbisdom Mechelen-Brussel wordt heropgedeeld in grote decanaten, die soms vier fusiegemeenten met een massa's parochies omvatten. Dekenaten worden opgedeeld in federaties. Het groot gevaar bestaat dat heel wat archief dat op zolders van pastorieën ligt zal verloren gaan. De bewaring van deze archieven van kerkfabrieken is mijn inzien ook een taak voor een documentatiecentrum. Deze stukken moeten geklasseerd worden en

toegankelijk gemaakt voor de onderzoekers. Lokaal archief moet best lokaal bewaard blijven, dicht bij de plaats waar het archief zijn "roots" heeft. Ook klein archief van bij de man in de straat is belangrijk: plechtige en eerste communicaprentjes en foto's. Denk alleen reeds aan de kleding van de communicanten: de rijken in het wit, de minder rijken en die welke gekleed waren van het armbestuur in het gekleurd. Een foto kan al heel wat zeggen over de sociale structuur van een gemeente. Herinneringsprentjes aan missies, inwijding van nieuwe klokken, van de verschillende kerkelijke genootschappen (Bonden van het H.-Hart, Jeugd-communicabond, Het Genootschap van Sint-Fransiscus-Xaverius) mogen niet verloren gaan. Ze geven een beeld van een tijd. Ook uitgetekende plannen met processiewegen met de haltes (altaren of kapellen) en met de wegen van de kruisen moeten bewaard blijven. Zelfs de kleine gevelkapelletjes, die massaal boven de deuren werden opgehangen zijn belangrijk. De studie van Roger De Broeck over deze kapelletjes in Ons Heem werd door het publiek gemaakt. Het zijn beelden van het rijke Roomse Leven. De lokale bladzijden van Kerk en Leven houdt men best bij in een documentatiecentrum. Ook de eerste vermeldingen van crematies en de statistieken in verband hiermee moeten opgeslagen worden. Ook documenten i.v.m. het Lentefeest en het Feest van de Vrijzinnige Jeugd moeten bewaard blijven. Ze zullen belangrijk zijn, wil men een geschiedenis van de vrijzinnigheid maken.

4. DE ARCHEOLOGIE MAG NIET ONTBREKEN

Elewijt roept reeds een Romeinse traditie op. De verschillende opgravingen die er gebeurt zijn, zorgden voor heel wat geschriften. Zij passen in het documentatiecentrum van Zemst. De archeoloog Camille Van Dessel stamde uit Elewijt. Er zijn ook de Romeinse heirbanen, die door de dorpen liepen denk maar aan de oude weg van Rumst naar Taviat bij Dinant en verder. Men moet in een documentatiecentrum alles kunnen vinden betreffende deze archeologische vondsten. Thesissen van studenten archeologie over de streek moeten in het centrum bewaard worden. Daarom is het ook een goede basis om een register bij te houden met de naam, het adres, het telefoonnummer en de onderzoeken van de bezoekers. Men kan ook afspraken maken met studenten om hun thesis aan te kopen voor het documentatiecentrum.

5. DE GESCHIEDENIS VAN ZEMST, EEN BELANRIJKE OPDRACHT

De fusiegemeente Zemst telt heel wat kastelen, die verbonden waren met belangrijke adellijke families of met voornamen notabelen. Rubens, de Prins de Vlaamse Schilders, had zijn kasteel te Elewijt. Laurent-Benoît Dewez, de bekende architect was eveneens de heer van het Steen, Attewaerde en Overbeke. Hij kocht in 1773 het kasteel Het Steen te Elewijt (1). Het is belangrijk om per kasteel een documentatiemap bij te houden en dat eveneens voor elk van hun belangrijke bewoners.

Ook de politieke geschiedenis van een gemeente is belangrijk. Een volledige map per gemeenteraadsverkiezing met de folders van de politieke partijen, met de uitslagen van de verkiezingen, met de aanduiding van de burgemeester en de schepenen. Een dossier per burgemeester met foto, geboorte -en overlijdensakte, woning en de voornaamste gemeentelijke feiten van zijn bestuur kunnen ook heel relevant zijn in een documentatiecentrum.

Het maandelijks bijhouden van alle persartikels is waardevol op lange termijn. Binnen 50 jaar zal het een unieke bron zijn om de gemeente te leren kennen. Dit kan gebeuren in de vorm van een jaarlijks persboek of in de vorm van persmappen. Vergeet op de krantenartikels de krant en de datum niet aan te brengen. De datering is immers voor een historicus en een heemkundige belangrijk.

Het historisch erfgoed is belangrijk voor een gemeente. Een foto-inventaris van de belangrijkste historische gebouwen moet dan ook opgesteld worden. Sommige steden zoals Halle en gemeenten zoals Knokke-Heist en Kortenberg hebben opdrachten gegeven op een Monumentenplan voor hun gemeente op te stellen. De opdracht werd toevertrouwd aan het Sint-Lucasarchief te Brussel. Ook de documenten rond het Monumentenplan passen in een documentatiecentrum. Ook een goede gemeentelijke bibliografie is een opdracht voor een documentatiecentrum als dat van "de Semse".

6. HET HEEMMUSEUM, EEN GRONDIGE EVOLUTIE

In de jaren 1960 was de droom van een heemkring over een eigen museum te beschikken, die alle aspecten van de samenleving in de dorpsgemeenschap zou omvatten. Het groot probleem was echter dat soms drie naburige dorpen hetzelfde werk aan het doen waren. Men leefde onder zijn kerktoren en er was weinig contact tussen de heemkringen. Nu gaat men veel meer naar diversiteit. De ene heemkring wil een karrenmuseum, de andere een witloofmuseum, een andere een kunstmuseum b.v. van de School van Tervuren. Een typisch aspect dat eigenlijk nooit gedetailleerd aan bod kwam is het museum van het verenigingsleven.

7. HET VERENIGINGSLEVEN, EEN NIEUWE TROEF

Schuttersgilden en bijengilden waren verenigingen, die reeds in het ancien Régime aan hun trekken kwamen. "Caerten" van schuttersgilden, verslagboeken, leden lijsten en vlaggen mogen niet verloren gaan, zonder nog niet van de breuk te spreken. In sommige parochies had men Sint-Ambrosiusgilden, verenigingen van imkers. Honing was een belangrijk zoetmiddel, wanneer rietsuiker duur was. In de 19de eeuw ontstonden dan eerst de koren en daarna de harmonies en de fanfares. Koren waren veel goedkoper. Ze hadden geen instrumenten nodig. Fanfares groeiden dikwijls uit tot politieke lijsten. Fanfares verdwijnen of weten geen weg met hun archieven. Ze kunnen deze in bruikleen of in eigendom geven aan het heemmuseum. Affiches en verenigingsuitgaven passen in een documentatiecentrum. Sport is een sterk wisselend ontspanningsgegeven. Foto's van de eerste voetbalploegen mogen zeker niet ontbreken in een museum van het verenigingsleven. De duivensport krijgt kloppen. Alleen reeds de historiek van de "duivenschappers" zou reeds een belangrijk deel kunnen vormen van de collectie van de geschiedenis van het verenigingsleven. De jeugdverenigingen zullen een beeld geven van de noden van de jongeren, van de waarden, die in een bepaalde periode benadrukt werden, van, modes, die algemeen gevolgd werden. Van Innis was de Olympische kampioen boogschieten van Elewijt. Ook hij mag niet ontbreken. Hofstade als ontspanningscentrum moet er zeker ook zijn plaats krijgen. En waarom ook geen plaats voor de gewone en de ongewone volksspelen, min of meer georganiseerd. Ik denk aan het struisvogelspel, een soort verbeterde pijltje pik met een vogel. In Leuven bestaat het nog als de maatschappij "Les Bons Vivants de Saint-Jacques". De homo ludens, de spelende mens zoals de Nederlandse historicus Huizinga hem zag, mag hier in al zijn facetten naar voor komen.

8. DE ZOLDERS ALS DEPOT

Omdat men slechts één aspect benadrukt in een vast museum, betekent dat niet dat men de rest moet laten verloren gaan. Men kan de andere voorwerpen gebruiken voor tentoonstellingen rond bepaalde thema's of rond tentoonstellingen in het kader van Monumentendagen. Een grote ruimte voor de opberging van de voorwerpen is dan ook belangrijk. Grote zolders komen dan ook goed van pas.

9. DE TENTOONSTELLINGSRUIMTE VOOR OPEN MONUMENTENDAG

De Open Monumentendagen worden in Vlaanderen gedragen door de heemkringen. Dit jaar is metaal aan bod, volgende jaren krijgen we ook symbolen, steen en hout. Metaal in al zijn facetten roept heel wat beelden op. De smid, die het paard besloeg in de "*travoille*", de stoof- en slootmaker, die Leuvense stoven maakte, de scharensliiep, die rondkwam en messen te scherpen, de vertinners, die hun rond deden. Wanneer we aan kachels denken dan zijn we ook bij de ijzergieterij EMY langs de Houtemsestraat te Zemst. In 1947 werden daar voor het eerst gietijzeren en aluminium stukken gegoten. Tien jaar later kocht EMY het patent van kachelonderdelen en het bedrijf startte met het produceren van kachels, haardplaten en steenkoolbakken. Later kwam er de productie bij van tuinbanken, poorten en hekken. Ook de fabrieken die veelvuldig metaal gebruikten voor hun machines mogen we niet vergeten. In 1917 werd door de Duitsers de verplichting van de centraal-brouwerij ingevoerd. De koperen vaten werden opgeëist en de brouwerijen moesten hun bier stoken in een centraal-brouwerij. Na de oorlog werden lijsten van oorlogsschade opgesteld evenals boeken met volledige overzichten van de plundering van de Belgische industrie door de bezetter. In de landbouw werd heel wat metaal gebruikt: de ploegen, de pijpenkop en de thermosifon in de witloofteelt en heel wat landbouwmachines. Ook in het vervoer kwam heel wat metaal terecht: de eerste fietsen rond 1900, de auto's, de bussen, de treinen en de vliegtuigen. In onze dorpen hebben we mensen, die in deze verschillende vervoersectoren gewerkt hebben. Foto's van deze beroepsmensen bij het vervullen van hun taal zijn belangrijk.

Ook in kerken vinden we heel wat metaal elementen. De bronzen klokken, al dan niet meegenomen door de Duitsers in W.O.II, wat de reactie uitlokte: "*Wie met klokken schiet, wint de oorlog niet*" passen ook in een tentoonstelling van metaal. Ook het kerkelijk vaatwerk: de cibories, de kelken, de monstransen zijn daar maar enkele voorbeelden van. Denk ook aan de ijzeren grafkruisen, die onze kerkhoven sierden tijdens het interbellum. Ook de ijzeren lijk poorten mogen we niet over het hoofd zien. Ook de legenden en spoorverhalen er rond niet vergeten. Wanneer Lodder met zijn Keet 's nachts rond de lijk poort gezien werd, mocht men binnen de week een dode verwachten, die in een kist door de lijk poort gedragen werd. Volksgeloof dat moet opgetekend worden. Er zijn ook de villa's met hun speciale poorten (de grilles), met ijzeren afsluitingen op muurtjes aangebracht en ijzeren balustrades op het balkon. Er zijn de pachthoven met hun diefijzers voor de vensters, met hun "*zijkpompen*", met de "*bin*" in de paardenstal, met de metalen goten en de ijzeren opvangbak van het regenwater. U ziet met metaal kan men alle wegen uit. Het goud roept de Orde van het Gulden Vlies en zijn ridders op.

10. HET DOCUMENTATIECENTRUM, HET GEMEENTEARCHIEF EN DE GEMEENTELIJKE BIBLIOTHEEK

Waar liggen de grenzen, waar ligt de samenwerking. Hoe langer hoe meer wordt de eis gesteld dat de gemeenten hun eigen archieven bewaren, klasseren en openstellen. Wat lokaal moet lokaal bewaard worden zowel het gemeentelijk als het kerkelijk archief. Dat zal een archivaris vereisen, die wetenschappelijk geschoold is of bijgeschoold wordt (2). In Noord-Brabant (Nederland) koos men voor een streekarchivaris. Deze was werkzaam voor verschillende gemeenten, waar hij telkens zijn vaste werkdagen had. De gemeente Zaventem nam een archivaris aan. Ook het O.C.M.W. van Kampenhout denkt aan een archivaris. De provincie Vlaams-Brabant doet heel wat inspanning ook financieel om een beter lokaal archiefbeheer te verkrijgen, wat ook noodzakelijk is voor een goed beleid van een gemeente.

Een gemeentelijke bibliotheek is voorzien van een leeszaal en moet ook dure algemene werken op gebied van geschiedenis, aardrijkskunde en volkskunde aanschaffen. Deze moeten in de leeszaal kunnen geraadpleegd worden.

Tussen het gemeentearchief, de gemeentelijke bibliotheek en het documentatiecentrum moet een goede samenwerking bestaan, zodat er geen overbodig werk gebeurt en zodat er geen tijd en geen krachten verloren gaan. Ik ben ervan overtuigd dat de heemkring "De Semse" haar zending zal waarmaken en met materiële en financiële steun van de gemeente Zemst een heemkundig paradijs van dit Heemhuis zal maken, waar iedereen cultureel en menselijk beter van wordt en waar iedereen zich goed en gelukkig voelt bij zijn opzoekingen.

Noten

- (1) J.CRESENS en H.VANNOPPEN. Architect Laurent-Benôit Dewez en zijn plannen te Kortenberg en te Erps - Curtenberg, 2001, nr. 1, p. 2-14.
- (2) P.GILLIS. Documentatiecentra voor streekgeschiedenis: mogelijkheden en verbeelding. Antwerpen. Stedelijke Technische Leergangen Bibliotheekwezen, 1990 (promotor: Henri Vannoppen).

De brouwerij Sint-Martinus van Weerde brouwde “UITZET”

Dr. Henri Vannoppen.

De brouwerij Sint-Martinus van brouwer Constant Janssens te Weerde maakte “*Bruin, Tafelbier, Kleinbier en Uitzet*”. De publiciteit van deze brouwerij vinden we terug in de ontmoetingsruimte van het Heemhuis van de heemkring “*de Semse*” te Zemst. Niemand weet nog wat UYTZET is. Dat was dan ook een voldoende reden om op zoek te gaan naar de oorsprong van deze drank.

Bier werd in de 18de eeuw niet alleen als drank gebruikt in de Nederlanden. Men deed ook bier in de sauzen, in de soepen en in de “*potagie*”. De “*potagie*” was een hutsepot van roggebrood, aardappelen, groenten en zo mogelijk vlees. In het Erps-kwerps dialect sprak mijn moeder, wanneer ze het over puree had over “*stoemp*” en mijn grootmoeder over “*peteus*” en daar is duidelijk een verband met *potagie*. Bier was eten en drinken volgens dokter Pieter Engelbert Wauters. Wauters was afkomstig uit Moerzeke. Hij was licentiaat in de medicijnen van de Leuvense universiteit. Hij werd dokter te Wetteren. In 1798 schreef hij zijn beroemde “*Dissertation UYTZET*”. Uitzet of Uitschep was een wit bier. Water drinken was volgens dokter Wauters een groot risico. In de rivieren vond men verrotte planten, dierenkrenge, rioolspecie en industrieel afval. Bij het maken van Uytzet gebruikte men goede gerst, zeer fijne hop en water van een uitstekende kwaliteit. Uytzet was een beetje bitter, een beetje pikant. Als men een glas inschonk, parelde het vocht mooi en het schuim zag wit. Uytzet in Wetteren was goed voor de darmen en, een middel tegen waterzucht. Bij epidemieën van dysenterie werden de inwoners van Wetteren, die Uytzet dronken bijna niet getroffen. Wauters vergeleek ook graag Uytzet met andere streekbieren. In de 18de eeuw vonden we: Peeterman in Leuven, donkere Faro en Lambic in Brussel, Sirtort in Mons en witte Caves in Lier. Witte bieren waren volgens Wauters niet voldoende gekookt. Ze waren slecht voor de maag en konden depressies veroorzaken. Bij de meeste bruine bieren kookte men te lang en er werden ongebluste kalk, kalf –en ossenpoten aan toegevoegd. Het enige gezonde bier volgens dokter Wauters was Uytzet uit Wetteren. Het was zelfs eerder een medicijn dan een bier. Dokter Wauters uit Moerzeke was formeel: “*bier is beter dan water, vooral dan Uytzet*”

1. Uitzet was een typisch bier voor Oost –en West-Vlaanderen.

Brouwmeester Labiau in Kortenberg, die uit Gent afkomstig was, maakte Uitzet. Hij was brouwer in de stoombrouwerij “*Den Oude Leeuw*” te Kortenberg voor 1914.

2. De brouwerij Sint-Martinus van brouwer Constant Janssens te Weerde deed hetzelfde. Belangrijk is ook dat dokter Wauters in zijn studie ook de Leuvense Peeterman en de Brusselse Lambic vermeldde. Deze waren in de 18de eeuw dus ook reeds gekend, maar ook UYTZET was voor 1914 nog niet vergeten als biersoort.

Noten.

- 1) J. VAN DEN BROECK. Promenade in de pruikentijd. De Zuidelijke Nederlanden met een maat Madrid, een wasem Wenen en een part Parijs 1700-1795. Antwerpen, 1995, p.264.
- 2) G. VAN ROEY en H. VANNOPPEN. Kortenberg, brouwerijgemeente Evolutie van de brouwerijen en bieren in de huidige fusiegemeente Kortenberg-Curtenberg, 1993-1994, nr 3, p. 115-116.

Illustratie.

De publiciteit van de brouwerij Sint-Martinus te Weerde met de UYTZET.
(Collectie heemkring "De Semse". Foto Fons Mannaerts).

BROUWERIJ S^T MARTINUS
CONSTANT JANSSENS
Weerde

Bruin + Uitzet + Tafelbier
Kleinbier

DE AARDAPPEL, VAN CRISISGEWAS TOT VOLKSVOEDSEL.

Colette Vanderbeken
September 2001

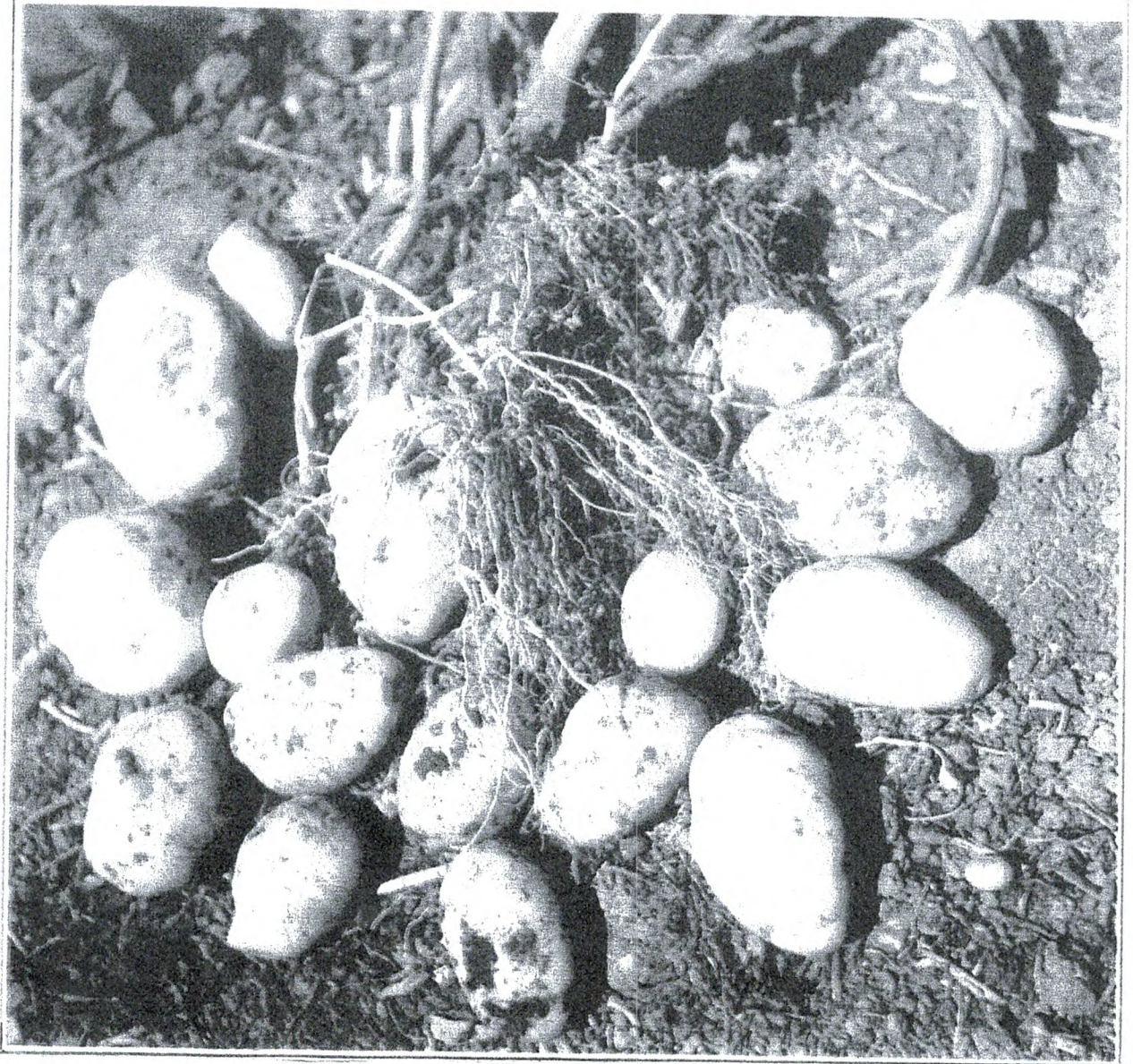
Wie staat er nu ooit stil bij een doodgewone aardappel? En toch zitten er nog heel wat wonderen onder een aardappelschil. Zo met een vette zak "patatfrit" in de hand denk je daar bijvoorbeeld niet aan, maar eigenlijk is die lekkernij giftig. Want vrijwel alles aan een aardappelplant is giftig. Bladeren, bessen, spruiten en stengels zitten vol "solanine", een alkaloïde dat onder andere de zwarte nachtschade (*Solanum nigrum*) tot zo'n verdachte plant maakt. In de aardappelknol komt de verbinding ook wel voor, maar in zulke kleine hoeveelheden dat we ons geen zorgen hoeven te maken.

Volgens een wonderlijke regel in het leven van een aardappelplant moet de knol een paar maanden rusten voor hij in staat is te kiemen. Een geheimzinnige zaak, welke mysterieuze kracht in de natuur verbiedt een aardappel een paar maanden om uit te lopen. Het zijn de hormonen die 't hem doen. In een pasgerooide aardappel zijn de remstoffen groter dan de hoeveelheid groeistof. Tijdens de maanden van de winterrust verandert dat echter: de hoeveelheid remstoffen neemt af, de hoeveelheid groeistof stijgt en heel langzaam slaat de hormonenbalans door in het voordeel van de groeibevorderende hormonen.

De plant.

Aardappel "*Solanum tuberosum*". Oorspronkelijk een tropisch en sub-tropisch gewas, maar nu als cultuurplant gekweekt en overbekend. In de laatste tijd minder in particuliere tuinen voorkomend, omdat de tuinen kleiner worden en meer als siertuinen worden gebruikt. Voor particulieren is alleen de teelt van vroege aardappelen eventueel van belang.

De aardappel is een doorlevende plant door zijn knollen, welke onderaardse stengels vormen, die rijk zijn aan zetmeel. Hij vormt éénjarige bovenaardse stengels. Deze zijn gewoonlijk vol, hoekig, vierkantig, behaard, vertakt en voorzien van vliesachtige vleugeltjes aan de hoeken. De bladeren zijn samengesteld uit ovale en onregelmatige blaadjes. De bloemen staan in tuiltjes in het oksel van de bladeren of op het uiteinde van de stengel. De bloemkroon is geheel en uitgespreid in vorm van een wiel met vijf punten, de kleur verschilt van zuiver wit tot violet. Vele variëteiten bloeien niet onder ons klimaat, andere bloeien, doch geven geen rijpe vruchten. Deze vormen ronde bessen, eerst groenachtig, en violetachtig bij rijpheid. De bessen bevatten, in het midden kleine witte, platte niervormige zaadjes, omringt van groen en bitter moes. De knollen, welke verschillen van vorm en kleur, hebben wit of geel vlees; zij dragen ogen of botten in min of meer diepe holten.

Er bestaan duizenden variëteiten van aardappelen. Tussen de beste vroege variëteiten noemen we:

- ❖ **Marjolin**, langwerpige knollen, een weinig gekromd, dik en afgerond aan de kop, smaller aan de voet, geel van huid en vlees.
- ❖ **Marjolin Têtard**, dikke knollen, donkergeel, zeer fijn vlees. Het is een veelopbrengende variëteit, doch rijpt eerst in juli.
- ❖ **Victor**, platte, een weinig vierkante, gele gladde knollen met geel vlees. Is één van de vroegste variëteiten.
- ❖ **Belle de Juillet**, dikke lange niervormige knollen; gele zeer gladde huid. Het is een variëteit dat veel opbrengt en buitengewoon goed van kwaliteit.
- ❖ **Eersteling**, langwerpige gele knollen met geel vlees. Deze zeer vroege variëteit levert een buitengewoon grote opbrengst.
- ❖ **Duke of York**, verschilt alleen van de vorige door kleur van de knollen.
- ❖ **Gelderse muizen**, langwerpige gele knollen met zeer gladde huid. Geel vlees van zeer goede kwaliteit.

De vroeg –aardappel groeit het best in lichten, voedzame grond. De voornaamste streek van de teelt in de omtrek van Mechelen. In zware grond is de opbrengst minder en het oogsten heeft later plaats.

De geschiedenis.

In 1539 leerden de Spanjaarden de aardappel kennen in Peru. In de 16de eeuw beschrijven botanici als Clusius "*de l'Ecluse*" de aardappelplant onder de naam van "*Papa Peruanorum*", maar veel meer dan een curiosum was hij op dat ogenblik niet in onze gewesten.

Historicus C. Vandenbroucke meent dat de aardappel rond 1700/1720 in de Zuidelijke Nederlanden als veldgewas opdook. Hij steunt daarbij op een ordonnantie van Karel van Lorreinen uit 1763 die vrijstelling van tiende -heffing verleende voor gronden waarop reeds meer dan 40 jaar aardappelen werden geteeld.

De oudste sporen van de aardappelteelt dateren van 1670 en zijn te vinden in de streek van Diksmuiden. Rond 1710 had de aardappel de oostelijke rand van Brussel bereikt met o.a. Evere, Diegem, Haren en Schaarbeek.

De grote doorbraak van de aardappel als volksvoeding is in feite te danken aan zijn rol als crisisgewas. Bij schaarste aan granen moest hij dienen als vervangmiddel, de mislukte graanoogst van 1740 en 1794/1795.

De aardappelziekte van de 19de eeuw leidde tot de laatste grote hongersnoden in onze gewesten, beide oorlogen buiten beschouwing gelaten.

In 1891 werd de aardappelplaag bestreden met "*bordauxsche pap*". Rond 1922 werd het mengsel als volgt beschreven "*blauwe aluin, gebluste kalk en water*". Dit mengsel is nog steeds in gebruik voor de bestrijding van de ziekten in de druiventeelt.

Het plantgoed.

Men bewaart de poters op een luchtige, koele, vorstvrije plaats en werkt ze geregeld door elkaar om scheuten te voorkomen. In januari komen ze in vlakke kistjes op een verlichte plaats te staan, liefst boven een verwarmde kamer, koestal of i.d. om het vroegtijdig uitlopen te bevorderen. In het donker worden de scheuten slap. Gedurende drie weken voor het planten, indien het weer het toelaat, plaats men de knollen in volle lucht gedurende de dag.

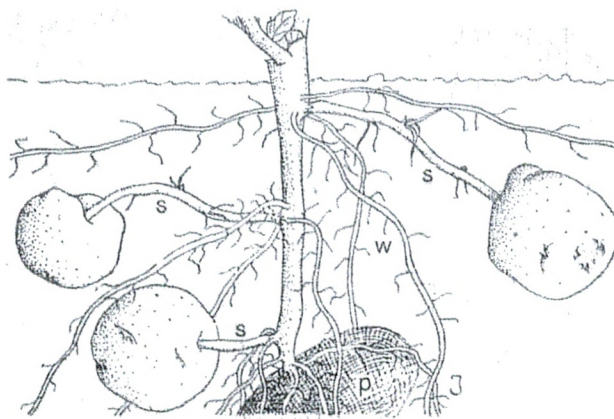
- Vroege rassen: eerstelingen en Gelderse muizen.
- Late rassen: Eigenheimer, Bevelander, Rode Star, Noordelingen, Bintje.

Bintje, een van de belangrijkste aardappelrassen, in 1905 gekweekt door de Friese hoofdonderwijzer K.L. De Vries te Suameer en in 1910 in de handel gebracht. De aardappel werd genoemd naar een van zijn leerlingen.

Het planten.

In de 2de helft van maart of begin april gaat men poten op een plek, die weinig van nachtvorst heeft te lijden. Afstand der rijen ongeveer 50 cm, in de rij 35-50 cm, al naar de grote der poters.

Na het planten van de aardappel loopt een aantal ogen uit tot stengels. Deze vormen bijwortels in de grond en ontplooiën bladeren boven de grond. De stengels in de grond vormen onderaardse, ongeveer horizontaal groeiende stengels, de stolonen, die kleine schubvormige bladeren dragen en ook weer bijwortels vormen. De top van een stolo zwelt op en vult zich met reservestoffen (koolhydraten van de assimilatie), waardoor de nieuwe aardappel wordt gevormd.

Gedeelte van een jonge aardappelplant; *p* poters, *s* stolonen met jonge aardappels, *w* bijwortels.

LANDBOUWERS !

gij zult eveneens uw oogst per hectare vermeerderen met :

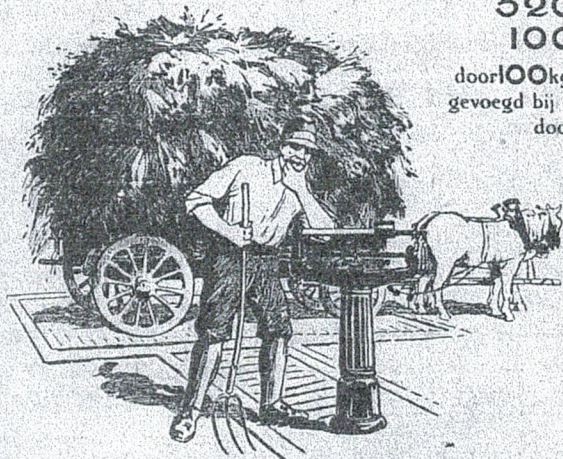
3000 kg... suikerbeeten,

6500 kg... voederbeeten,

3200 kg... aardappels,

1000 kg... hooi,

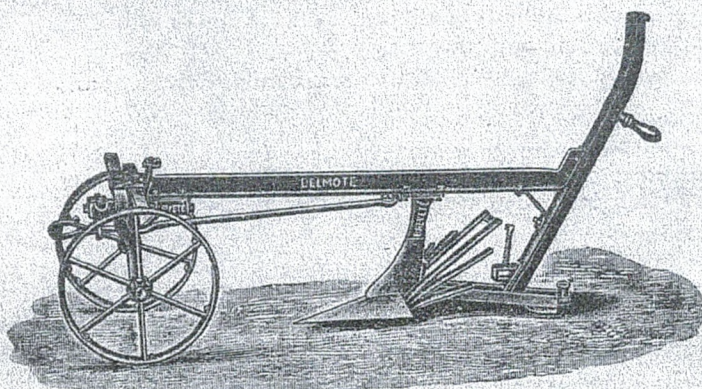
door **100** kg. **ZWAVELZUUR AMMONIAK**,
gevoegd bij de bemesting met stalmest, aangevuld
door scheikundige meststoffen.

Alle landbouwsyndicaten en alle
handelaars in scheikundige meststoffen
verkoopen het zwavelzuur ammoniak.

Dit zal mij dus een overwicht
van **500** kg. **GRAAN PER HECTARE** geven
voor **100** kg. aangewend **ZWAVELZUUR AMMONIAK**
Dit is **500** p. h. interest.

Ed. GUYON & Co.

De gebreveteerde **AARDAPPELPLOEGEN** met voet of tweewielige
voortrein

— CHAMPION —

voor : Planten, braken, aanaarden en uitroeien, zijn de beste en worden
vervaardigd in de werkhuizen

REMI DELMOTE-VAN HAUTTE en ZONEN
Te **PETEGHEM-Audenaerde**

ZATERDAG 2 MEI 1931

De aardappel

---

ammoniakale plant
verlangt een
bemesting met basis
van

Ammoniak-

Sulfaat

De eerste keer aanhopen en het krabben.

In de nachtvorsttijd mag men niet schoffelen in de namiddag. Overigens mag men vaak en vroegtijdig schoffelen om de warmte in de grond te brengen.

Wanneer de scheuten boven de grond uitgroeien, past men een eerste ophakking toe. Met een hak of met een klein handploegje wordt er aarde opgelegd. Er ontstaan dan langgerekte bergjes waar de aardappelen in liggen

De verzorging van het aardappelbed bestaat voornamelijk uit het schoffelen om het onkruid te verwijderen.

Een tweede keer aanhopen.

Aanaarden doet men door de aarde van twee kanten naar de plant te schuiven, zodat zich een rug vormt. Op die manier kunnen de knollen niet boven de grond komen; die worden namelijk groen en zijn niet lekker.

Bij het anaarden staat men tussen twee rijen en trekt dan de aarde naar een zijde van de planten. Aan het eind van de rij draait men zich om, om hetzelfde bij de andere kant te doen.

Het sproeien

Zowel voor de aardappelziekte (antischimmelmiddel) als voor de Colorado kever bespuit men de planten in de zomer.

De Coloradokever.

De Coloradokever heeft de vorm van een lieveheerbeestje, is echter groter en gemakkelijk herkenbaar aan de tien strepen, die over de gele dekschilden lopen.

De eieren, die in groepen van 20/70 op de onderzijde van de bladeren gelegd worden, zijn oranje en geel tot oranje rood.

De larven zijn vleeskleurig, kop, poten en twee rijen vlekken op iedere zijde van het lichaam zijn zwart.

Hij stamt uit het Zuidwesten van de Verenigde Staten, vandaar breidde hij zich in de 18de eeuw uit tot de Staten Colorado en Nebraska waar hij omstreeks 1845-1850 ontdekt werd.

In 1877 werd hij voor de eerste maal in Europa aangetroffen in Mulheim aan de Rijn.

In 1922 werd hij ontdekt in Bordeaux. Sedert 1937 werd hij in België opgemerkt. Door de oorlogsomstandigheden in 1940/1945 werd de bestrijding verwaarloosd.

Tijdens de oorlog werden zelfs de scholen ingeschakeld om de kever van de aardappelen te plukken om te verdelgen.

Het K.B. van 1971 heeft in België de bestrijding geregeld.

Het rooien.

Na twaalf weken groei zouden er al (vroeg) aardappelen moeten zijn. U kunt zien hoe het loof zich ontwikkeld heeft en wellicht hebben er zelfs bloemen opgestaan. Wanneer men aan de zijkanten wat aarde wegdoet kan men twee tot drie aardappels voelen. Wanneer ze groot als een kippenei zijn kan men vroeg aardappelen rooien.

Bij het begin van de herfst is het aardappeloogst. Het loof sterft af en als de stengels bruin worden, is het zinloos om de aardappelen nog langer in de grond te laten. Hoe langer ze in de grond blijven, des te groter wordt het gevaar dat ze aangetast worden door schimmels en dergelijke.

Voor het rooien tracht men een zonnige dag uit te zoeken, zodanig dat men de aardappelen droog uit de grond kan halen. Op 60 cm van de hoofdplant steekt men de riek zo diep mogelijk in de grond en wipt men de grond naar omhoog, al schuddend, waardoor de grond terugvalt en de aardappelen blijven liggen. Laat ze enkele uren in de zon liggen, droog en helder zonlicht is het beste ontsmettingsmiddel en ze zijn dubbel zoveel waard om te bewaren in de winter.

Het rapen.

Als de aardappelen in de zon gedroogd zijn worden ze opgeraapt. Er zijn veel handen nodig om aardappelen te rapen want ook de kleine aardappelen moeten uit de grond gehaald worden, want anders komen er volgend jaar allemaal aardappelplaten op waar ze niet gewent zijn.

Soms zijn de aardappelen gekwetst door de riek, deze worden direct voor consumptie gebruikt of aan de dieren gevoerd.

Augustus 1997, een nieuwe manier om aardappelen te rooien.
Een tractor met het rooimachien rijdt het veld op en amper een uur later liggen de aardappelen op de vrachtwagen op weg naar de aardappelhandelaar.

Het bewaren.

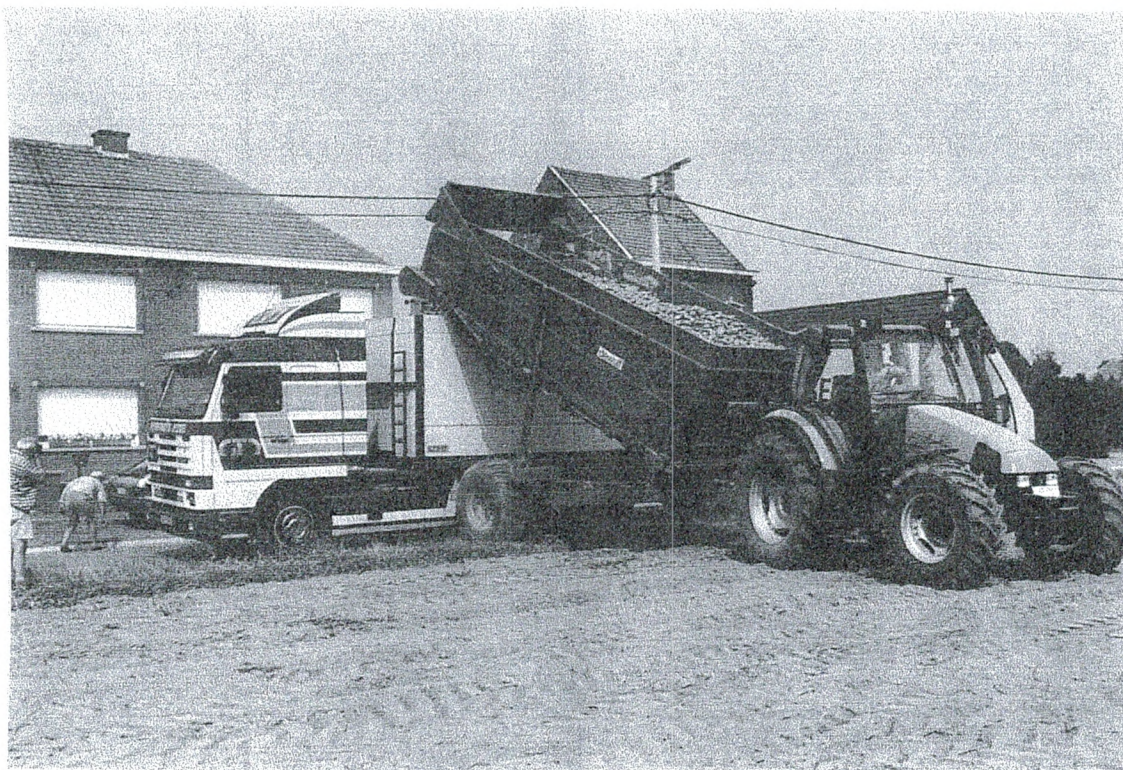
De aardappel werd oorspronkelijk bewaard in de “*patattenkelder*”, een donkere ruimte in de schuur van de boerderij. Ook een droge kelder kwam in aanmerking voor de bewaring. Ze werden ook bewaard in een patattenput (afgedekt) buiten in de hof.

De meeste bewaarrassen lopen in het voorjaar uit. Door aardappelen regelmatig te keren en ook door ze goed te borstelen is het proces enigszins uitgesteld. Indien men lang wil bewaren ontkomt men niet aan poederen, men strooit een anti -groeimiddel over de aardappelen.

De verkoop.

Op de boerderij werden aan particulieren aardappelen per zak verkocht, doch meestal kwam de aankoper de aardappelen ophalen, ze werden verpakt in bruine jute zakken van 50 kgr.

Nu gaat meestal de aardappel van het land rechtstreeks naar de aardappelopkoper.

Dierenvoeding.

In de grote ketel in de open haard of op de Leuvense stoof werden de kleine of kapotgestoken aardappelen gaar gekookt en achteraf kapot gestampt tot varkensdrank. Het kooksel liet altijd een ijle geur achter waarvan men uren nadien nog de nageur had.

In de voederij werd soms ook de drank gekookt, op vier stenen, men stak een strowis tussen de pattaten omdat ze niet zouden aanbranden.

Gastromomie.

Vlaamse hutsepot. Ingrediënten: aardappelen, savooi, rapen, wortelen, porei, selder, pastinaak, ajuin, varkenschenkel, doorregen spek, rundschenkel.

De groenten reinigen, snijden, opzetten met vlees en goed onder water zetten. Stlaan laten zacht koken. Nu en dan water toevoegen. Een half uur voor het opdienen de aardappels toevoegen. Als alles gaar is het vlees eruit nemen, en alles door elkaar stampen. Het vlees in stukken snijden, de groenten op de schotel schikken, het vlees bovenop.

Saucijzen kan men een half uur voor het klaar maken, op de groenten leggen.

Volkskunde.

Een greep uit de "*Vlaamse folklore*" rond de aardappel.

Van de boeren –gebruiken en de volks –gebruiken van en rond "*aardappelen*" is niet veel overleefd gebleven, alleen overleveringen kunnen nog verteld worden.

Aardappelen heet men in de volksmond "*pattaten*" en versneden aardappelen "*patat frit*".

De landbouwers die veel aardappelen planten en oogsten noemde men "*pattatenboeren*".

Hendrik Conscience, die in 1831 in onze streek als revolutionair vocht in de tiendaagse veldtocht op de Ijzerenberg te Winksele en op de Roeselberg te Herent. In "*De Plaag der Dorpen*" schreef hij: "*Het zijn de dienstboden en werklieden van pachter Daelmans, die met de laatste kar aardappelen van het veld komen. Ik heb ze daar straks bezig gezien met de kar vol groene takken hangen. Deze avond is het koekenfeest bij hen*".

Aardappelhandel Mannaerts te Elewijt.

Sooike Mannaerts, een naam die in de streek heel goed klinkt en tevens de grondlegger/stichter van de aardappelhandel Mannaerts.

Het begon allemaal te Elewijt op 28 oktober 1896. François Mannaerts werd geboren uit zijn ouders Viktor Mannaerts en Theresia De Bosscher.

Hij was een begaafde leerling en mocht op twaalfjarige ouderdom naar het Sint-Romboutscollege te Mechelen. Te voet en op klompen liep hij iedere dag 20 kilometer. Na twee jaar werd zijn vader ziek, hij kreeg longontsteking en thyfus. Hij genas, doch ondanks zijn sterke geaardheid bleef hij onbekwaam te werken en als oudste zoon van vier kinderen moest Sooike thuis blijven en op 14 jarige leeftijd werd hij ingeschakeld als steun van het gezin.

Moeder Trees en Sooike Mannaerts reden regelmatig met de ezelskar naar de markt in Vilvoorde. Vijfhonderd kgr. Aardappelen was het maximum dat het ezeltje kon trekken. In Houtem was het lichtjes bergop en daar moest Sooike het ezeltje helpen trekken en moeder Trees duwde dan het karretje.

Een groep bohemers trok met woonwagens door Elewijt. Een van hun paarden was gekwetst en ondervoed. Sooike kocht het paard voor enkele centen en na enkele maanden goede voeding en verzorging kon hij het paard voor de grote kar spannen, die hij ondertussen door een schrijnwerker uit het dorp had laten vervaardigen.

Hun aardappelhandel groeide gestaag en nu kon hij reeds 1000 kgr. Aardappelen naar de markt van Vilvoorde brengen.

In 1920 kocht hij een wagen met vier wielen, getrokken door twee paarden, zodat hij drie ton aardappelen kon vervoeren.

Een Mechelse groentewagen, laadvermogen 3000 kgr.

In 1926, hij was toen 29 jaar, huwde hij met Regina Van Steenwinkel. Sooike huurde een boerderij die eigendom was van de heer van 't Steen (het Rubenskasteel).

Bij morgendauw reed hij met aardappelen naar de markt te Vilvoorde en in de na - middag bewerkte hij zijn land. Hij had twee koeien en kweekte zelf veel aardappelen en witloof.

In 1927 werd Albert Alfons geboren. Enkele jaren later Jean en dochter Maria.

In 1929 kocht Sooike Mannaerts zijn eerste vrachtwagen. Een Ford die 2.500 kgr kon laden en 40 km per uur reed.

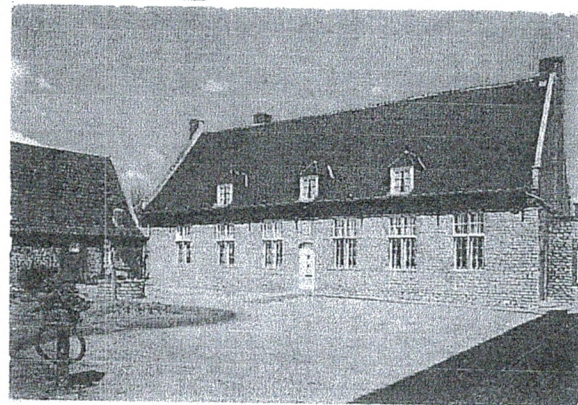
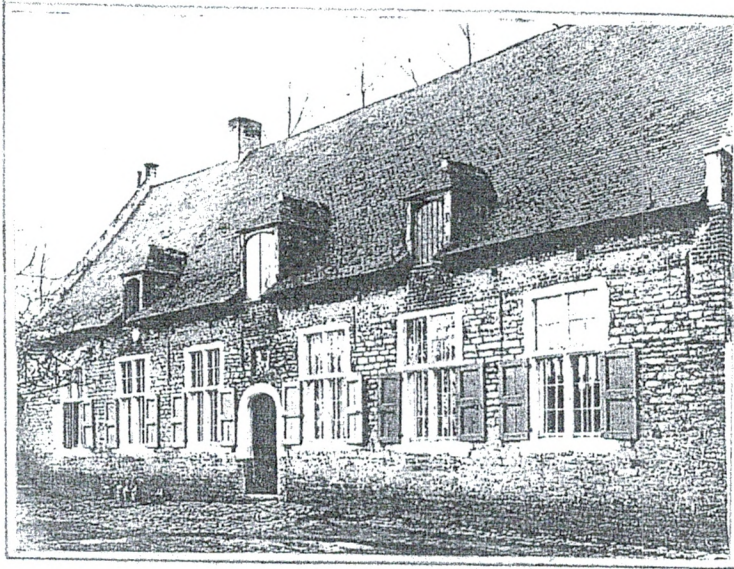
In 1934 waren de plannen gemaakt om een nieuw huis met magazijn te bouwen. Zijn geld stond op de bank van de Boerenbond en terwijl Sooike onderhandelde voor de verkoop van de grond, ging de Boerenbond over kop en Sooike kon opnieuw van nul beginnen, hij was zijn geld kwijt.

Een Chevrolet Truck met laatvermogen van 4 ton was de nieuwe aanwinst in 1936. In datzelfde jaar kwam het pachthof "De Kazerne" te koop. Sooike Mannaerts liet het niet uit handen gaan en kocht de prachtige hoeve daterend van 1735. Beetje bij beetje werd het gebouw gerestaureerd.

Ford 2,5 ton uit 1929.

1900 – Halte van de postdiligence.

Hoeve Mannaerts in 1972

Bij de mobilisatie in 1939 werd de Chevrolet opgeëist door het Belgisch Leger. Een vriend aannemer in bouwwerken kwam Sooike ter hulp, hij kon zijn vrachtwagen huren, want zijn werkkrachten (metsers) waren opgeroepen als soldaat.

De aardappelhandel draaide verder. Een tweedehands vrachtwagen Ford V8 werd aangekocht. Doch op 10 mei 1940 brak de tweede wereldoorlog uit en de vrachtwagen werd opnieuw opgeëist.

Op 28 mei 1940 gaf Koning Leopold III en het Belgisch Leger zich over aan de Duitsers. Het leven er nam zijn gewone gang.

In plaats van een vrachtwagen werd opnieuw een vierwiel wagen gekocht, type Mechelse groentewagen, een wit paar "Juil" trok de drieton aardappelwagen.

Een moeilijke periode trad aan. De Duitsers stelde een rantsoenering in van de voedingswaren. Per dag kon men beschikken over 200 gr. brood, 50 gr. suiker en 300 gr. aardappelen. Elk gezinshoofd moest op het gemeentehuis rantsoenkaarten halen. Men kreeg zegels voor een maand, deze waren genummerd, zo kregen de aardappelen het nummer 4.

Men moest een winkel kiezen en er zich laten inschrijven, de winkelier werd bediend volgens het ingeschreven klanten, de vrije verkoop was van dan af uitgesloten.

Sooike Mannaerts werd aangesteld voor de bevoorrading van een groot deel van Vilvoorde, Elewijt, Peutie, Perk, Berg, Kampenhout en Buken.

In maart 1941 gingen de Duitsers van dorp tot dorp om de paarden te keuren en de beste werden opgeëist. De witte "*Juul*" was ook van de partij.

Sooike was ontroostbaar, twee vrachtwagens en nu zijn "*Juul*" waar hij zo van hield en zo goed werk leverde, was hij kwijt.

Maar, de man bleef niet bij de pakken zitten; hij reed per fiets met zijn zoon Fons naar Brussel en kocht er twee kleine paarden, die niet geschikt waren voor het leger, maar toch prima hun werk deden. "*Mickey en Gamin*", de Engelse paardjes trokken de wagens geladen met 3 ton aardappelen tot in 1946.

De familie Mannaerts
en de paardjes
"*Mickey en Gamin*"

Tijdens de zeer strenge winter van 1942-1943 was er een tekort aan aardappelen. In plaats van aardappelen werden er veel raapkolen gegeten. In het station van Vilvoorde werden de wagens gelost, de mensen stonden in een rij om 500 gr. raapkolen te krijgen per persoon.

Vanaf 1943 trad Fons Mannaerts, als oudste zoon bij in de aardappelzaak van zijn vader Sooike en werd hij de voerman van "*Mickey en Gamin*".

Tussen de bombardementen van de Engelse en Amerikaanse vliegtuigen moesten de winkels, fabrieken en klinieken bevoorrad worden. Bij alarm, het geronk van de naderende vliegtuigen en het geschut van luchtafweer werden de paarden langs de weg gezet en dook de voerman in de gracht. Zelfs oorlog en bombardementen wordt men gewoon, het leven moet zijn gang gaan.

Op 6 juni 1944 landen de geallieerden troepen in Normandië. De Duitsers trokken zich terug, maar ze werden daarbij nog grimmiger. In de nacht van 3 tot 4 september eisten een groep Duitse soldaten de twee paardjes en de wagen op. Sooike Mannaerts moest paarden eten voorzien voor vier dagen en hij moest mee om de paarden te mennen. De wagen werd volgestouwd met vermoeide soldaten.

Drie dagen later kwam Sooike terug met de paarden en de wagen, hij was ongedeerd. Nu pas kon de bevrijding worden gevierd.

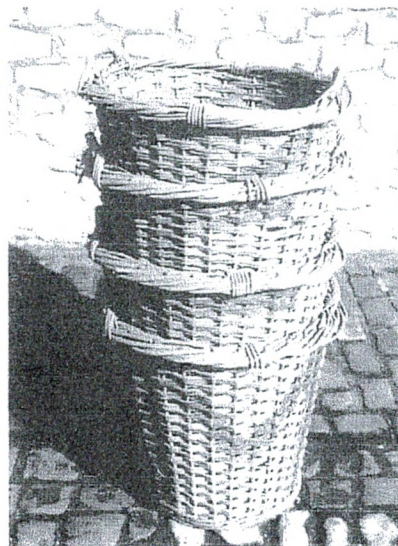
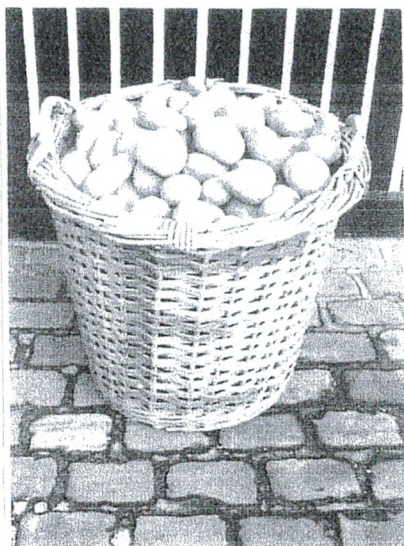
Doordat de aardappelhandel Mannaerts instond voor de voedselvoorziening en ook omdat twee wagens en een paard in beslag waren genomen door het leger, kregen Sooike in 1946 de eerste nieuwe vrachtwagen te Elewijt. Een vrachtwagen Dodge van 4 ton.

Fons mocht de nieuwe Dodge besturen, doch met heimwee in het hart moest hij afscheid nemen van de twee paarden, Mickey en Gamin, die gedurende vijf jaar het vervoer voor het bedrijf hadden verricht.

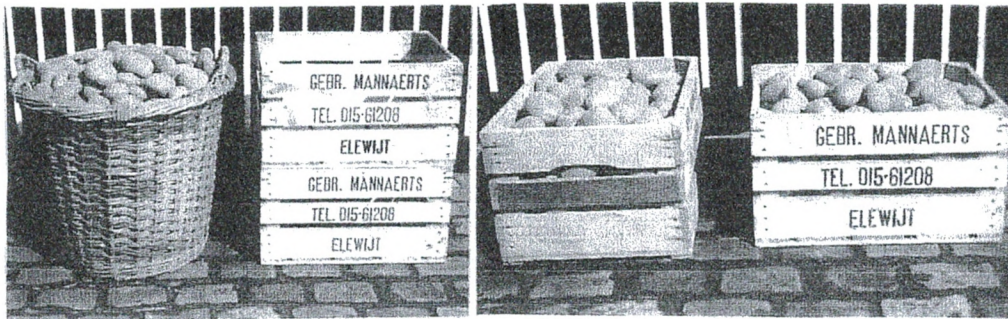
Van 1946 kwam de handel opnieuw vrij. Elke woensdag –en zaterdagvoormiddag stond een kraam met aardappelen op de markt te Vilvoorde. De andere dagen werden de winkels, restaurants, frituren, klinieken, fabrieken en scholen bediend.

De vroege aardappelen kwamen van de Mechelse kwekers. Ze werden op het veld opgeraapt in manden van 50 kg. Vanaf 1949 werden de aardappelen gehaald in de streek van Oudenaarde, provincie Oost-Vlaanderen.

Manden van
50 kg aardappelen.

In 1955 werd een nieuwe vrachtwagen van 5 ton en een elektrisch heftoestel aangekocht. Dit toestel diende om de zakken op de wagen te laden. Een ander nieuw systeem was de vervanging van de manden door houten bakken van 25 kg. Gemakkelijke te stapelen op de vrachtwagen en veel lichter om te dragen.

Mand = 50 kg + 3 kg lege mand.

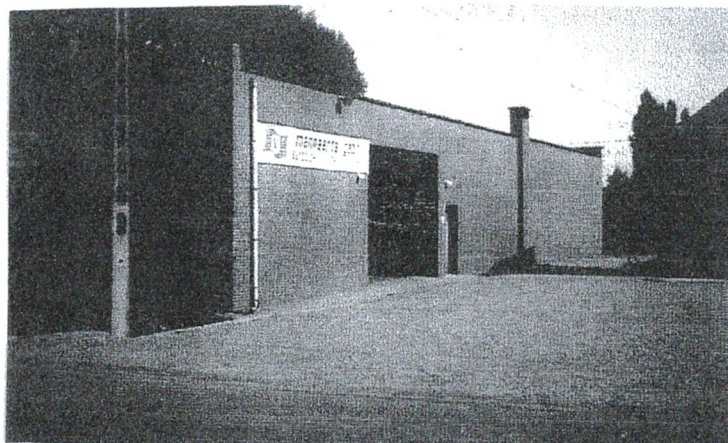
Bak = 25 kg + 4 kg lege bak.

Een automatisch weegtoestel woog en vulde papieren zakjes van 3 –en 5 kg. Tweemaal in de week werd een levering gedaan in de hoofdstad Brussel.

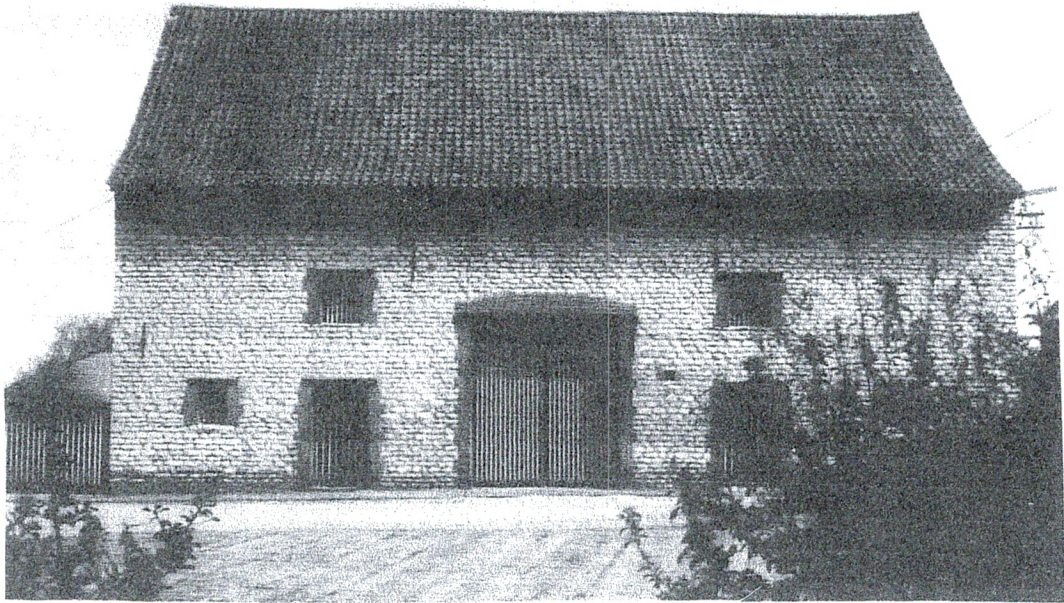
Vanaf 1959 werd de handelsnaam “*Mannaerts gebr. pvba*”
Aardappelen

De oude schuur werd te klein om alle toestellen en aardappelen te bergen. Een nieuw magazijn van 30 op 14 meter werd gebouwd. Het werd volledig vorstvrij geïsoleerd. Een modern sorteertoestel, twee automatische weegtoestellen voor 25 –en 50 kg en 4 silos met transportbanden werden geïnstalleerd.

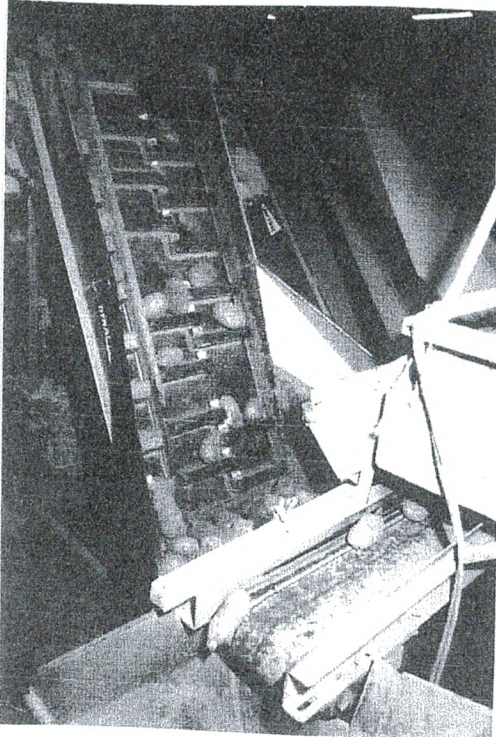

De Oude schuur dateert uit 1735

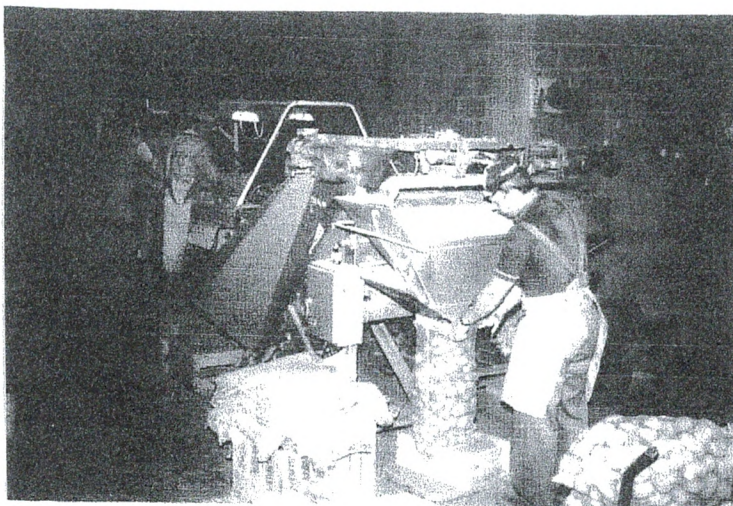

De eerste schuur/stallingen dateren uit 1638.

Sorteren van de aardappelen,
Links de gewone, rechts voor de fritten.

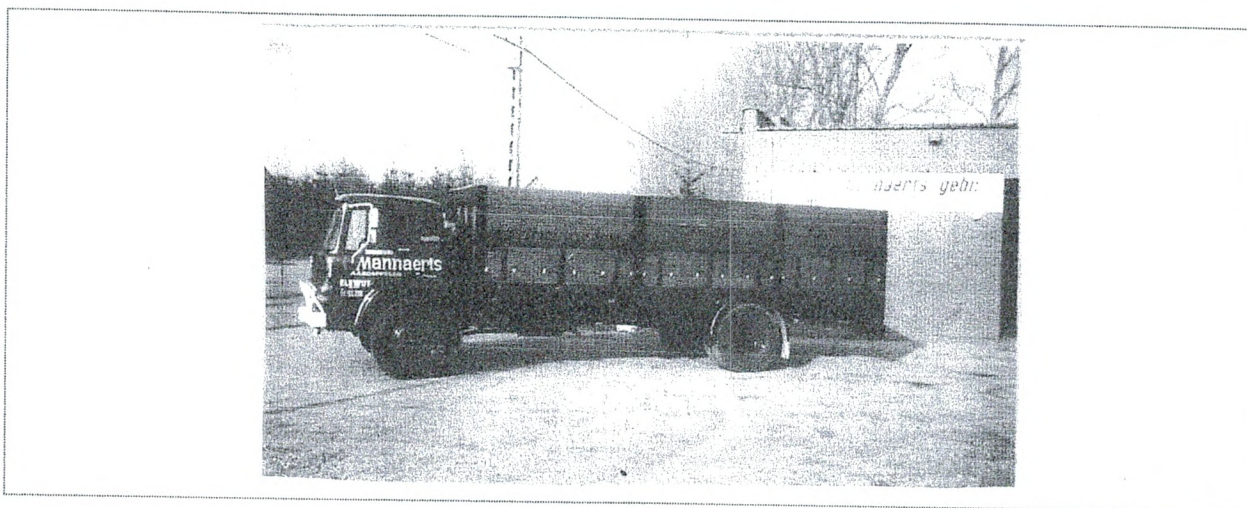

Zo loopt de slechte aardappelen in de afvalbak.

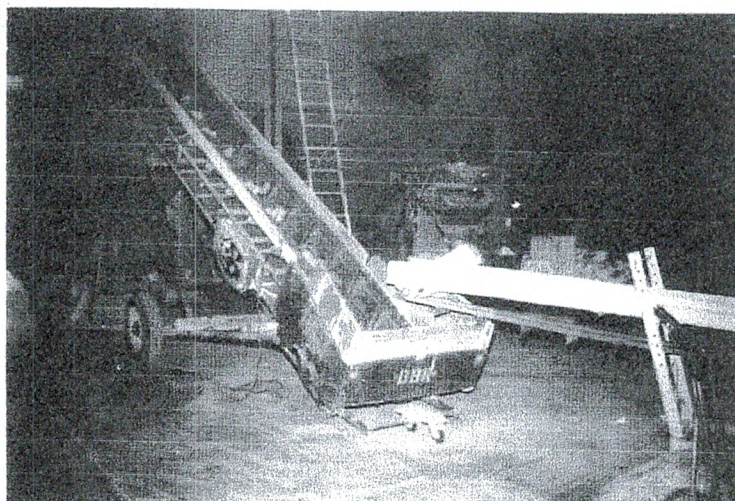
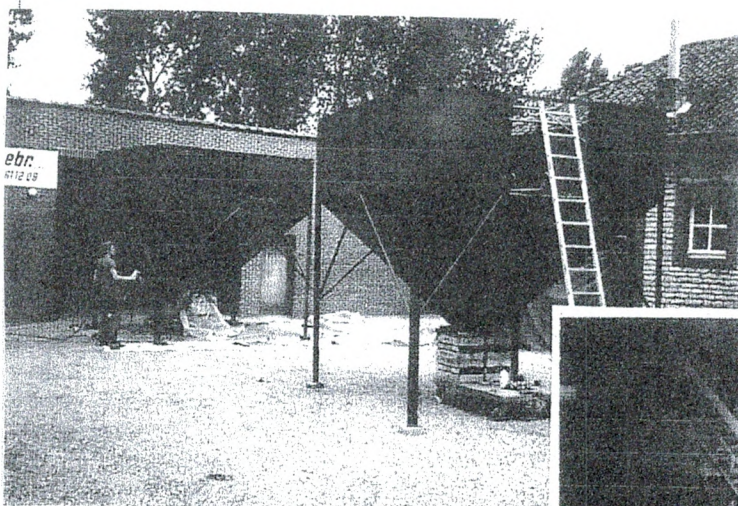
Opvullen van de zakjes van 25 kg aardappelen

Ondertussen waren we in het jaar 1962. Een eerste vrachtwagen diesel, een Bedford cabine avancée van 6,5 ton werd aangekocht in vervanging van de Dodge. De vrachtwagen had 320.000 km op het dash -bord als hij werd vervangen in 1972 door een Bedford diesel van 6,5 ton. In 1967 werd een Bedford diesel van 7,5 ton aangekocht in vervanging van een Fargo 5 ton.

De installaties werden ook nog beter aangepast o.a. met een sorteerder en het automatisch afvoeren van de kleine aardappelen in een silo en de afval -aardappelen naar een grote silo van 10 ton.

De 5 silo's kregen regelmatig een onderhoudsbeurt, eerst grond -en nadien een groen kleurtje verf.

mannaerts gebr. 2959 elewijt

p.v.b.a.

zemst

De nieuwe doorzichtige geweven nylonzakjes van 25 kg kwamen in de mode. De klant kon de kwaliteit zien zonder de zak te moeten openen. Alleen vroege aardappelen werden nog verhandeld in bakken van 25 kg.

Het seizoen duurde ongeveer drie maanden. De silowagen werd nadien omgebouwd tot gewone vrachtwagen.

Vanaf september kwamen de aardappelen rechtstreeks van het veld. Met een automatische rooi-machine van 2 à 3 ton werden de aardappelen opgevangen in een vergaarbak. Iedere ronde op het veld kipte men met een hydraulisch systeem, de aardappelen in de silowagen.

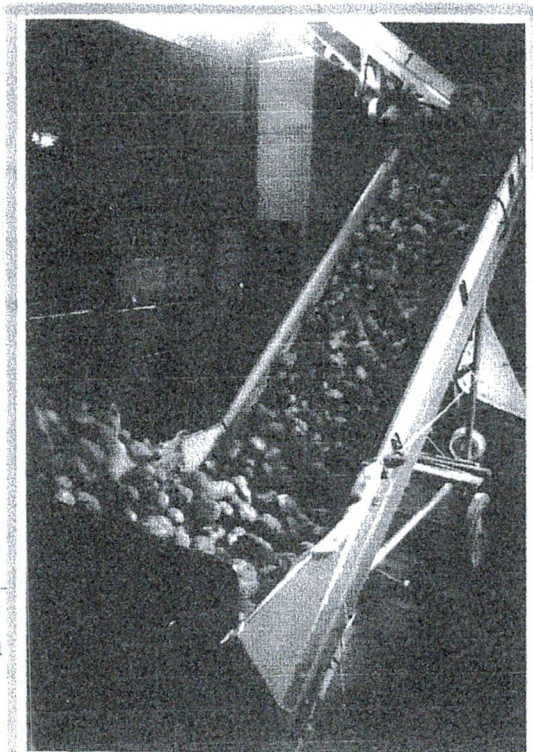
Silowagen – Bedford 10 ton.

Na oktober, liggen de aardappelen bij de boeren opgeslagen. Ze worden opgehaald en rechtstreeks van op de vrachtwagen gesorteerd. Met een ingebouwde transportband liepen de aardappelen van de vrachtwagen in een ophaalbak die ze naar de sorteermachine bracht. De aardappelen werden gekalibreerd in drie maten. De kleine tot 40 mm werden automatisch in een silo afgevoerd. De gewone aardappelen tussen de 40 mm en de 60/65 mm kwamen op de rechterkant terecht, de fritaaardappelen kwamen op de linkerkant van de sorteermachine.

Alle groene, misvormde of gekwetste aardappelen werden manueel verwijderd. Deze werden als veevoeder verkocht.

De gesorteerde aardappelen liepen rechtstreeks in de weegtoestellen en werden automatisch gewogen in 25 en 50 kg. Tien ton sorteren en vullen duurde ongeveer 3 à 4 uren.

Rechtstreeks van de vrachtwagen
in de sorteermachine.

Voor de kleine verpakkingen werden de aardappelen
rechtstreeks in een silo gesorteerd, via de
transportband werden ze in het opvulmachine
naar het weegtoestel gebracht.

Op de koemarkt te Vilvoorde. De verschillende soorten aardappelen werden aan het cliënteel te koop aangeboden.

STAD VILVOORDE		JAAR 1970
MARKTRECHTEN - ABONNEMENTSKAART		
Naam en voornamen : <i>MANNHERTS. gebroeders</i>		
<i>sluyt v. Effegem</i> straat nr <i>22</i>		
Woonplaats : <i>Stuyt</i>		
Aard van de handel : <i>aardappelen</i>		
1. Kwartaal :	WOENSDAG	B E T A L I N G E N :
Plaats : <i>N.B.</i>	Prijs :	
<i>3</i> m	<i>385</i> F	
Totaal : <i>1170</i> F		
2. Kwartaal :	WOENSDAG	B E T A L I N G E N :
Plaats :	Prijs :	
m	F	
Totaal : F		
3. Kwartaal :	WOENSDAG	B E T A L I N G E N :
Plaats :	Prijs :	
m	F	
Totaal : F		
4. Kwartaal :	WOENSDAG	B E T A L I N G E N :
Plaats :	Prijs :	
m	F	
Totaal : F		

BETAALD	
- 7 JAN 1970	
Nr	<i>10</i> <i>1170</i> Fr.

BETAALD	
- 3 APR 1970	
Nr	<i>44</i> <i>1170</i> Fr.

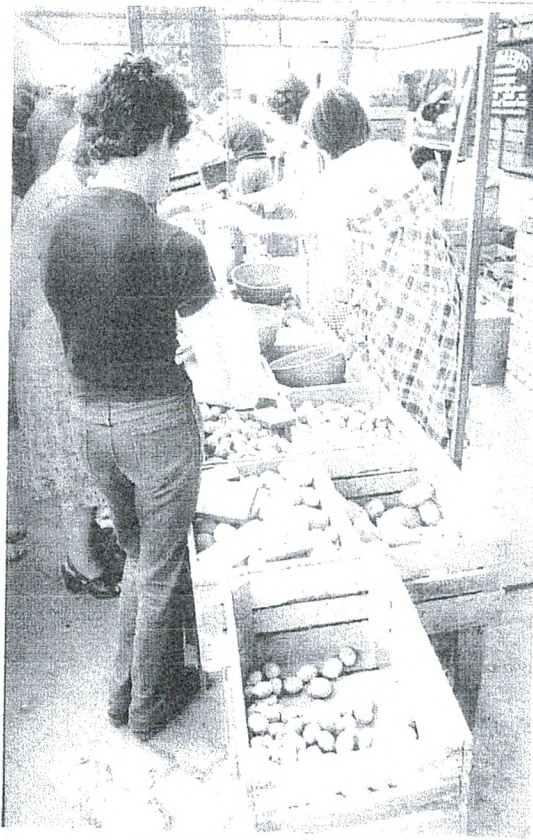

BETAALD	
- 3 JULI 1970	
Nr	<i>13</i> <i>1170</i> Fr.

BETAALD	
- 7 OCT 1970	
Nr	<i>33</i> <i>1170</i> Fr.

Wekelijks markt te Vilvoorde op woensdag en zaterdag voormiddag.

Uit: Foto's, documentatie archief van Fons Mannaerts - Elewijt.

Gesprekken over de tijd van vroeger.

Guido Henderickx
Weerde

Mijn grootmoeder, u weet wel “*Virs*” uit mijn vorige artikeltjes, kon heel goed vertellen over haar jeugd in de gemeente Berg waar zij geboren was. En zo één verhaal dat mij als kleine jongen zo had aangegrepen wil ik ook hier verhalen aan de lezers van “*De Semse*”.

Mijn grootmoeder heeft het horen vertellen van haar vader en zo zou het in hun familie steeds overgeleverd zijn. De juiste namen van de personen kon zij niet meer zeggen dus moet ik hier ook in gebreke blijven, maar lees gerust verder want het is een spannend verhaal omdat het gaat over een weerwolf.

Weerwolven waren mensen die zich op sommige dagen of uren in wolven konden veranderen en dan deden zij hun wonderbaarlijke of afgrijselijke dingen. De maand februari was vooral vruchtbaar aan weerwolven en in sommige streken noemt men ze de weerwolvenmaand.

Vroeger hoorde men nooit in het dorp¹ van diefstal, moord of roof. Daarom was het hoogst verwonderlijk toen op een zekere dag verscheidene pachters zich bij de schout² kwamen beklagen over de diefstal van kippen, konijnen, eenden en zelfs lammeren. Het was zo erg want op één van de grootste pachthoven in de streek lag de getrouwe waakhond gewurgd aan zijn ketting. De klauwen van een roofdier, misschien wel een wolf, waren op zijn strot zichtbaar.

De schout deed onmiddellijk een bericht toekomen aan de heer graaf en samen maakten ze een verordening die nog dezelfde dag openbaar werd gemaakt. Men loofde 100 gulden³ beloning voor wie nuttige informatie kon verstrekken over de dief en zijn gruweldaden.

Men kan zich de gemoedsaandoening van de dorpingen voorstellen bij het vernemen van dit nieuws en in zo'n kleine leefgemeenschap is 100 gulden een niet te versmaden buitenkans. Alle weerbare mannen doorzichten velden en bossen en deden in groepjes s' nachts de ronde door het dorp. Huizen en stallen werden verschanst, deuren vergrendeld en schaareshonden losgelaten om te waken.

Doch acht dagen en nachten lang gebeurde er niets. Het was alsof de misdadiger kennis had van wat erop handen was. En ondertussen werd er gebabbeld of mag ik zeggen geroddeld en werden zelfs namen genoemd. Het is de duivel zei de één, die uit de hel is losgebroken om het dorp te plunderen. Het was de weerwolf zei de andere, wacht maar want het zal niet bij het verscheuren van dieren blijven, weldra zal hij onze kinderen aanpakken.

Heeft men Jan Prikkelken⁴ niet enkele jaren geleden te Maaseik als weerwolf verbrand nadat hij vijf jongskens en zeven meiskens had gewurgd en verslonden,

---

¹ Over welk dorp het gaat heb ik niet kunnen vernemen van mijn grootmoeder, maar zij dacht wel dat het oever haar geboortedorp ging, alhoewel haar voorouders eigenlijk van Zemst afstammen.

² Schout: volgens mijn WP editie 1963 – in de middeleeuwen en tot het eind van het Ancien Regime de vertegenwoordiger van de landsheer in het bestuur en in de rechtspraak. Deze vermelding toont volgens mij dat dit verhaal dateert van voor 1800 want de Franse inval heeft het systeem van het Ancien Regime teniet gedaan.

³ Gulden: nog een teken dat het om een oud verhaal gaat want in België hadden wij toch gewone Belgische franken!

⁴ Zijn eigenlijke naam was Joannes Prickelken maar over hem en de weerwolverij in Maaseik vertel ik maar in een volgend artikel. Eigenlijk was dit de enige naam in het verhaal waarvan mijn grootmoeder zeker was eb het gebeurde te Maaseik maar, zoals ik zei, hierover later meer.

En dan gebeurde er iets wat een beetje licht op de zaak werpt want de misdadiger was nog steeds actief;

In die tijd woonde er aan de rand van het dorp een vrouwtje. Haar hut lag aan het uiteinde van het bos dat zich te noorden van het dorp uitstrekte. Ooit had zij een kindje (vondeling) gevonden en had zij de taak op zich genomen om dit kindje als het hare op te voeden. Nu was dit kindje een meisje, Marieken genaamd. Ook bezat zij een geit die naar hartelust in de omgeving mocht grazen.

Het vrouwtje had wel de gesprekken gehoord toen zij in het dorp was maar haar geit en Marieken waren goed beschermd want zij sliepen in de hut die goed op slot was. Toen dus acht dagen na de verordening er nog niets gebeurd was en de aandacht verslapte gebeurde het volgende. Het arme vrouwtje ging zoals gewoonte hout sprokkelen in het bos en Marieken ging met haar geit op wandel aan de rand van het bos. Marieken zette zich te rusten onder een boom en de geit graasde rustig door. Plotsklaps sprong een viervoetig monster met grimmige ogen, knarsende tanden en gevaarlijke klauwen op de geit af. Het meisje zag hoe de buik van de geit werd opengereten en hoe het monster zich laafde aan het bloed. Daarna nam het de geit tussen de tanden en sprong er mee het bos in. Het vrouwtje vond het meisje in schoktoestand en bevend over héél het lichaam. Toen ze het verhaal vernam alarmeerde ze zo vlug ze kon het hele dorp en alle dorpingen kwamen mee zoeken naar de geit en het monster. Wel waren ze geducht op een ontmoeting met het monster en ieder had een wapen bij, hetzij een flint (geweer) of een riek of een dorsvlegel. Men zou het monster eens wat laten voelen. Maar buiten enige plekken bloed en pas vertrap gras heeft men in het bos niets gevonden, geen resten van de geit, geen monster, niets.

“Het wordt een spookgeschiedenis” zei de schout tegen zijn mensen; maar dan zagen zij de schaapherder van het kasteel van de graaf die met zijn schapen terugkwam. Ze vroegen aan de schaapherder of hij iets verdachts gezien had. Hij kon hen niet helpen, maar wat ze wel vernamen, dat hij een Pruis was, en dat hij er ruig uitzag en zomaar zijn linkerduim verloren had in een gevecht tegen de Turken. Neen, dit heerschap zou tegen het monster zijn mannetje staan. Spijtig dat hij maar voor enkele weken zijn diensten aan de graaf heeft aangeboden want iemand die reeds gevochten heeft kan men makkelijk gebruiken in een strijd tegen een monster en deze strijd beloofde lang te duren.

De volgende dag was een vriend van de graaf op wandel door het bos en aangezien hij toestemming had gekregen om op eenden te jagen was hij van plan om er enkele te schieten voor het avondeten. Toen hij dan aan het mikken was en aanlegde om een eend te schieten werd hij langs achteren gevat door het monster dat zijn ijzeren klauwen rond zijn borstkas drukte. Het geweer viel op de grond en een gevecht op leven en dood ontspoon zich. Hij wist echter het jachtmes, dat hij overal bij zich droeg, te bemachtigen en het gelukte hem de linkerpoot van het monster af te snijden. De wolf, want nu kon hij zien dat het een wolf is, loopt jankend weg in het bos.

Een beetje later komt hij bij de graaf aan met zijn gescheurde en besmeurde kleren. De graaf wenst hem welkom en vraagt ietwat verwonderd hoe hij in zo'n toestand geraakt is. De graaf aanhoort héél het verhaal tot het afsnijden van de poot (klauw) toe. *“En waar is de wolf gebleven?” “Weggelopen!” “En waar is de klauw?” “Hier in mijn weitas!”*

En hij haalt er een mensenhand uit...

Verbluft kijken de graaf en zijn vriend naar de mensenhand en naar elkaar. Langzaam komt dan het besef dat het om een weerwolf gaat. De graaf merkt op dat het geen normale linkerhand is want er ontbreekt een duim. *“Nu hebben we de weerwolf”* zegt de graaf, *“de schout zal wel weten wie in onze streek een duim aan zijn linker hand mankeerde!”*

Zo gezegd, zo gedaan en al vlug wees de schout de schaapherder aan, u weet wel die Pruis die zijn duim had verloren in een gevecht tegen de Turken. Er werd een compagnie mannen samengesteld en onder leiding van de schout werd naar de Pruis gezocht. Men moest niet lang zoeken want hij lag ziek te bed in de kleine hut bij de schapenstal. Hij had koorts en zijn linkerarm was in doeken gewikkeld om te verbergen dat hij zijn hand kwijt was. Nu zijn geheim ontdekt was ging hij direct over tot bekentenissen zodat men hem niet hoefde te folteren (zoals gebruikelijk was).

Hij was het die de vriend van de graaf had aangevallen, die de geit van Marieken had verslonden, de vier schaareshonden had gewurgd en alle andere misdaden op beesten had gepleegd. Op de vraag of hij kinderen had vermoord of verslonden gaf hij een negatief antwoord, want dat was te gruwelijk, hij had tenslotte toch nog zijn principes. Ook verklaarde hij dat hij ongeveer 3 jaar lang te midden van een troep wolven had verbleven maar dat hij toch zijn mensenverstand had behouden in die toestand. Eén dezer wolven zou de duivel zelf zijn geweest en had hem de duim afgebeten als straf omdat hij geweigerd had een christusbeeld te verbrijzelen en te bevuilen met uitwerpselen. Op de vraag hoe hij zijn gedaanteverwisselingen bedreef antwoordde hij dat het kwam door een lederen gordel die hij om de lenden moest dragen. Ook kwam er bij de huiszoeking een toverboekje te voorschijn met geheimzinnige woorden en bezweringen die hij in de maand februari moest uitspreken. Toen men de gordel en het boekje in de haard wierp, jankte en kermde de rook als een op de vlucht gedreven wolf. Daar hij alles bekend had werd hij veroordeelt en volgens de wetten van toen aan een paal gebonden, gewurgd en vervolgens op een houtstapel verbrand.

Chartes (5)

13.

1276. – Anno Domini MCCLXX sexto, quinto kalendas septembris (28 août).

Brieven door dewelke Gauthier Berthout, heer van Mechelen, laat weten dat hij op aanvraag van de burgers van de stad, aan de lakenmakersgilde (guldae Mechlinae) de volgende privileges heeft gegeven: Ieder ambtgenoot die zal trachten een vereniging op te richten, ten kosten van de huidige gilde, bevestigd door twee getuigenissen van burgers, zijn rechten in de gilde zal verliezen. Hij zal zich niet kunnen verdedigen tenzij onder eed voor vier burgers; indien hij schuldig wordt bevonden en niet tot de gilde behoort zal hij de stad moeten verlaten en met hem alle andere leden van dezelfde vereniging. Gauthier Berthout heeft het voornemen te waken dat geen enkele gilde zich kan vormen op het grondgebied die zou kunnen schaden aan deze van Mechelen. Iedere burger, niet deel uitmakende van de gilde, die gaat verkopen boven de Maas of de Schelde zal genoodzaakt zijn te betalen het "*hanserecht*", in het eerste geval, 6 centen 4 Keulens penningen, en in het tweede geval, 6 centen en 8 penningen groot; hij betaalt dubbel recht als hij afhangt van de voldergilde of van de wevergilde. De controleurs "*wardiers*" moeten in de "*oliepers*" van de stad aanwezig zijn en alle diegene die zich aanbieden controleren. – De schout zal bijstand verlenen aan de dekens van de gilde, wanneer ze zijn hulp inroepen om de wet te handhaven. – Het "*hanserecht*" komt volledig ten goede van de gilde; de boetes zullen verdeeld worden, in "*Nieuwland*", de helft tussen Wauthier Berthout en de gilde, en te Mechelen, een vierde tussen Gauthier Berthout, de bisschop van Luik, de gilde en zijn dekens.

Original; sceau équestre et contre-sceau de Gauthier Berthout, et sceau équestre de son fils du même nom, en pâte blanche, pendant à doubles queues de parchemin. Le sceau du dernier est endommagé, et celui de la ville de Malines enlevé. Transcrit dans le Privilegie-Boek, B, 50 et 97 v°, et dans le Rood-Boek, I, 8.

14.

1279. – Sabbato post festum Omnium Sanctorum (4 novembre) anno Domini MCCLXX nono.

Brieven door dewelke Gauthier Berthout, heer van Mechelen, in samenspraak met Gauthier, zijn zoon, verklaren dat ze afzien van de inkomsten van de vismarkt van Mechelen, tot de kosten en het bedrag voor de bouw van de brug aan dezelfde markt.

Original; sceaux équestres avec contre-sceaux, pendants à doubles queues de parchemin. Le sceau du seigneur de Malines est en pâte blanche, et celui de son fils en cire brune. Transcrit dans le Privilegie-boek, A, 26 v°, et dans le Rood-Boek, I, 9.

(Vervolgt)

Folklore rond de aanstelling van pastoors in de WESTHOEK en HET IEPERSE, in het Interbellum.

Jozef Bossu
Brugge, 1997

In het verhaal van "*Het Rijke Roomse Leven*" in Vlaanderen in de jaren voor de Tweede Wereldoorlog vinden we de gebruiken rond de aanstelling of inhaling van de pastoor in zijn parochie. De aanstelling door de deken van de door de bisschop benoemde pastoor – een strikt kerkelijke aangelegenheid – werd gedragen door een feestelijke inhaling in het dorp, en de sympathiserende belangstelling van de bevolking, opgefleurd door de kleurrijke versiering van straten en pleinen. Zo was het meestal in de gemeenten op het platteland en vaak ook in de kleinere steden. Zowat iedereen voelde zich bij de gebeurtenis betrokken, niemand bleef onverschillig. Er werd uitgekeken naar de komst van de nieuwe geestelijke leider. Er werden vragen gesteld over zijn persoon, zijn karakter, de manier waarop hij het beleid ging voeren.

In principie stond niemand afwijzend tegenover de nieuwe kerkelijke gezagdrager. Er werd zelfs veel van hem verwacht, indachtig het gezegde "*Nieuwe mesjes snijden goed*". Dun gezaaid waren zij die helemaal niet met de pastoor te maken hadden.

Allen waren gedoopt en gevormd, hun huwelijk was in de kerk ingezegend, ze zouden met een kerkelijke dienst ten graven worden gedragen. Op zon – en feestdagen kwamen ze in de kerk waar niet zo erg de Latijnse liturgie als wel de preek hen aansprak, waarin de pastoor met kennis van zaken het reilen en zeilen van zijn kudde viseerde. Je moet het opgesnoven hebben de atmosfeer van een zomerse zondagvoormiddag te lande.

De parochianen vonden het heel gewoon dat hun geestelijke begeleider zich inliet met hun persoonlijk en familielevens, de opvoeding van hun kinderen. Telkens iets belangrijks in hun leven voorviel was de pastoor erbij of omtrent. Ze verwachtten van hem een woord van raad en steun, ook al gingen ze niet altijd meteen op zijn suggesties in.

Ze aanvaardden zelf dat hij af en toe pertinent het terrein van zijn geestelijk gezag overschreed om zich te moeien met sociale en politieke aangelegenheden, in de overtuiging dat hij ook daar de christelijke moraal of de rechten van de kerk te verdedigen had. Daarbij kwam dat, waar de situatie van de burgemeester – die andere gezagsdrager waarmee diende rekening te worden gehouden – onderhevig was aan de wisselvalligheid van de politieke constellaties, de pastoor voor wat de continuatie in het ambt betreft, op een relatief grote stabiliteit kon rekenen. Zoals het kerkgebouw in het centrum stond zo fungeerde de pastoor als het middelpunt waarrond de geestelijke en morele krachten cirkelden. Ook wie het niet met hem eens was nam zijn uitspraken en beslissingen "*au sérieux*".

In een van de opschriften wordt zijn gezag op krasse wijze verwoord.

Gij die ons dorp bestiert
Wordt hier als koning gevierd.
(Krombeke -1939)

De aanstelling van de pastoor was een sociaal gebeuren van eerste gehalte. Een echt volksfeest waarop ook veel inwoners uit het omliggende afkwamen. De "*Blijde Intrede*" van de nieuwe herder werd met veel ijver en zorg voorbereid. In de dagen die het evenement voorafgingen werd gewerkt aan de tooi van de kerk, binnen en buiten, de versiering van de straten en de huizen van de dorpskom. Slingers van echte bloemen of uit gekleurd papier met groene takken smukten pralbogen, wagens en huisgevels op. Om de bevlaging niet te vergeten: meestal de Belgische driekleur en hier of daar een Vlaamse Leeuw. Aan de meeste huizen prijkte een opschrift gaande van een eenvoudig "*Welkom*" of "*Heil en zegen op al uw wegen*" tot een heus gedicht van vier tot acht en soms meer verzen. Een adres aan de nieuwe pastoor, zeer beleefd en eerbiedig, wel eens een tikje ondeugend, met af en toe een pittige zinspeling op zijn persoon of het gewenste beleid. Het was warempel geen hoogstaande poëzie, veeleer simpele half en half geslaagde rijmen en stuntelige "*karamellenverzen*". Met sporadisch een pareltje van schrandere humor. Meer ontwikkelden waagden zich wel eens aan een chronogram of jaartelvers. Volgens Van Dale "*rijmpje waarin een aantal letters groot kapitaal gedrukt zijn, die samen een jaartal in Romeinse cijfers vormen*". De opschriften leren ons heel wat over de geaardheid en de sociale samenstelling van de bevolking.

In het bisschoppelijk archief te Brugge bevinden zich onder de documenten over de priesters van het bisdom een reeks krantenverslagen naar aanleiding van de aanstelling van pastoors in gemeenten van de zuidwestelijke hoek van de provincie West-Vlaanderen, allen uit de jaren 1933-1939. Zij werden gepubliceerd "*als bijvoegsel van De Halle (Ieper) en De Poperingheenaar*". Alhoewel Ieper en Poperinge het niet zo op elkaar voorzien hadden (hebben) moet er toch een zekere samenwerking tussen de twee weekbladen hebben bestaan. Een journalist van dienst beijverde zich om een groot aantal opschriften te verzamelen. Het gebeurde dat er zoveel kopij op de redactie binnenkwam dat deze over twee edities diende te worden gespreid.

In ons onderzoek worden 17 gemeenten betrokken, op eentje na allen kleine landelijke vlekken. Ze liggen in een regio waar tot voor kort de industrialisering achterwege bleef en de mentaliteit conservatief was. Een streek waar grote boeren het in de gemeenteraad voor het zeggen hadden en een groot aantal mannen en jongeren hun brood in Frankrijk gingen verdienen, als grensarbeiders in de fabrieken van het Noorden of als seizoenarbeiders in de chicorei –en bietencampagnes. Hier volgen de namen van de gemeenten, met tussen haakjes het aantal opschriften door de krant gepubliceerd. Een paar gemeenten, nl. Houtem en Krombeke vierden twee inhalingen. Het zijn: Brielen (40), Loker (68), Stavele (46), Leisele (66), Zandvoorde bij Ieper (72), Nieuwkapelle (85), Krombeke (28 en 88), Houtem bij Veurne (12 en 52), Westrozebeke (99), Sint-Joris op den IJzer (31), Alveringen (112), Sint-Jan bij Ieper (59), Dikkebus (56), Poperinge Sint-Bertinus (38), Oostvleteren (132), Zande (29), Westouter (101).

De opschriften, samen 1214, bevonden zich boven de poort van de kerk, bij het altaar, de biechtstoel, de doopvont, het hoogzaal en het kerkhof. Boven de deur van de school, het klooster, het gemeentehuis, het postkantoor en heel veel particuliere woningen. Ook vinden we ze op erepoorten, spandoeken en pralwagens.

Uit de verhouding tot het aantal inwoners, klein aantal opschriften van o.a. Krombeke en Houtem in 1933 mag niet worden besloten dat daar weinig belangstelling voor de aanstelling heerste. Allicht had de redactie van de krant er niet meer opgenomen, of waren de dichters ingeslapen. Van Houtem waarvan slechts 12 opschriften stonden afgedrukt werd meteen meegedeeld dat alle huizen een versiering droegen. Ook kwam het voor dat, zoals in

Poperinge in 1938, een hevige stortbui met wind de versiering al voor de inhaling had afgerukt. Verder blijkt, bij het vergelijken van de teksten, dat er nogal veel gekopieerd werd. Ongetwijfeld werden door sommigen de krantenverslagen over inhalingen in andere gemeenten uitgeknipt en bewaard om er ten gepaste tijden inspiratie te zoeken.

Veel voorkomende onderwerpen zijn: wensen van vrede, veel gelijk, vrij zijn van druk, een goed bestuur, een langdurig verblijf. Woorden als "herder" en "herderstaf" komen veelvuldig terug. Voor neringdoeners en ambachtslieden biedt de inhaling een geschikte gelegenheid hun koopwaar of product te prijzen en aan te bevelen, de pastoor dringend uit te nodigen klant te worden. Enkele van de beroepen die toen floreerden, zoals die van de smid en de wagenmaker, zijn nu verdwenen.

Uit de 1214 opschriften selecteerden we er 159, soms om reden van hun pittigheid, veelal ter wille van hun representatieve waarde. We geven de teksten in originele spelling en zonder enige correctie. Als bijlage aan dit artikel volgt een tabel met de namen van de gemeenten waar de hier in aanmerking komende aanstellingen plaats grepen met de fusiegemeente waarin ze sedert 1977 opgenomen zijn. Ook het decanaat waarvan ze toen deel uitmaakten en het aantal inwoners. Verder de naam van de nieuw benoemde pastoor met de datum van zijn aanstelling en ontslag. Tenslotte nog een kaartje van het deel van West-Vlaanderen met de vermelde gemeenten onderlijnd.

Nadat de nieuwe pastoor samen met de deken en de getuigen –bevriende of verwante priesters- in de dekenij het middagmaal genomen hadden werden ze aan de grens van de parochie opgewacht door de leden van de plaatselijke ruitersclub.

Het was van oudsher ook daar dat burgemeester en gemeenteraad, kerkraad en het bestuur van de commissie van de openbare onderstand de pastoor verwelkomden. Onder feestelijk kloggelui trok het gezelschap met de koets of per auto in de richting van de kerk. Daar aangekomen kreeg de pastoor allicht een welkoms groet van de klokken, onder de galmgaten opgehangen, in het oog.

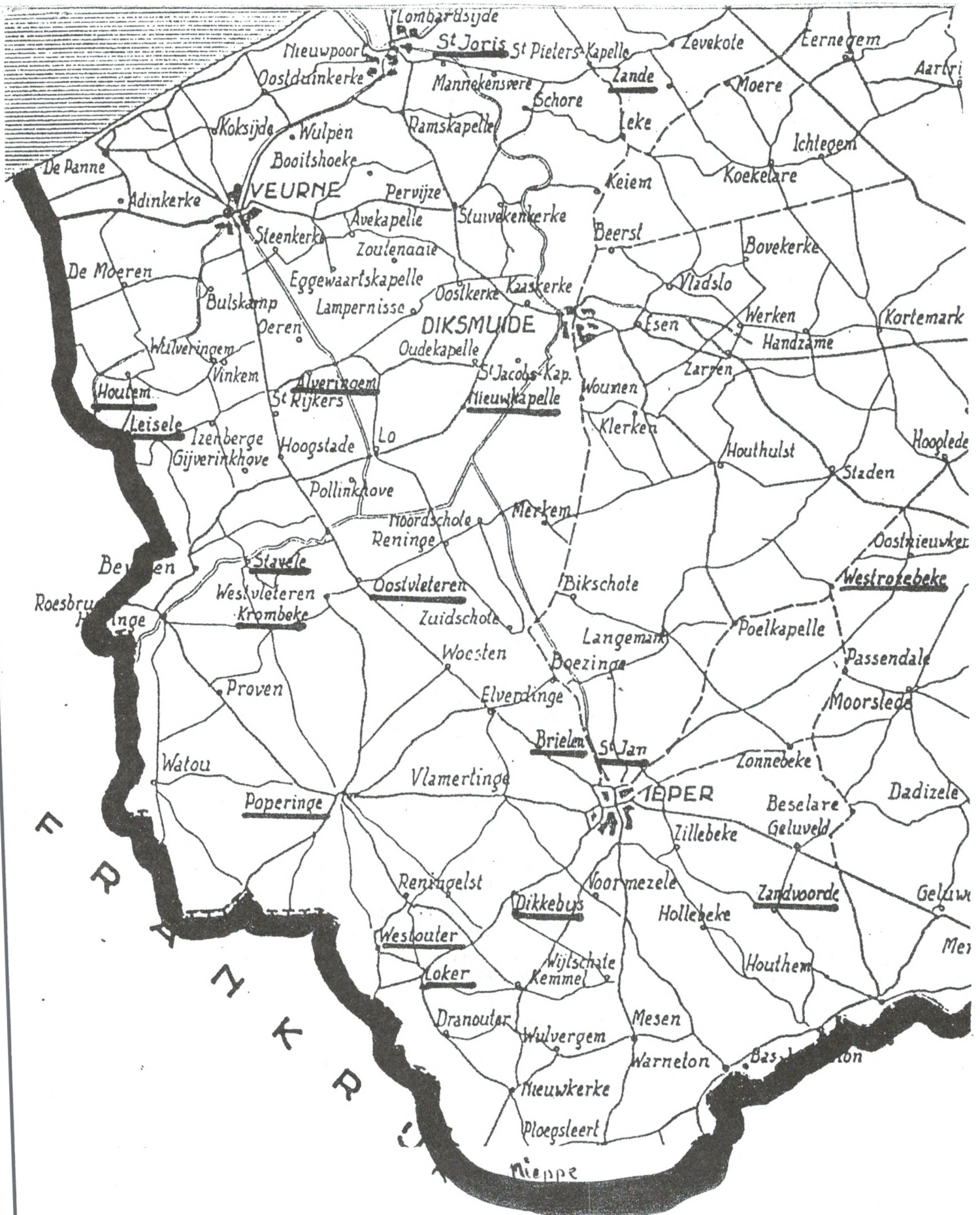
Zwaaiende klokken, bronzen akkoorden,
Vertolken zoo innig ons welkomwoorden.
We trekken en nijgen en zweeten en zwijgen,
Om 't jublend gezang uit den toren te krijgen,
En vragen U needrig ons drieën t' excuseeren
Wijl wij alzoo ons huld' presenteeren!
(Dikkebus -1938)

Op weg naar de kerk, langs de versierde straten, hadden de priesters een superplie – kort wit in plooiën gestreken koorhemd -, een zwarte baret – opvouwbaar vierkante muts met drie punten - en een stola bemachtigd. Samen met de notabelen namen ze plaats op een verhoog om de stoet in ogeschouw te nemen. Vaste ingrediënten van de stoet bestonden uit ruiters, de fanfare, groepen en wagens van de verenigingen, schoolkinderen, eventueel een paar groepen uit de processie zoals de toepasselijke herdertjes, en zeker de pastoor zijn patroonheilige.

De verenigingen grepen de gelegenheid aan om zich te manifesteren. Dagen lang werd alle vrije tijd besteed aan het omtoveren van een boerenwagen tot een schitterend platform waarop de doelstellingen en de activiteiten van de bond langs hun beste zijde belicht werden. Elke groep was er zeker van: onze wagen wordt de mooiste, ons opschrift het beste.

De meest prestigieuze wagen was gewoonlijk die van de landbouwers. Zij hadden de mogelijkheden en gaven de toon aan.

Kaartje van het deel van West-Vlaanderen met de vermelde gemeenten onderlijnd.

Eerwaarde Herder, om U te behagen,
Staan de boertjes blij op hun wagen,
Aan 't werken zijn z'er gaarne bij,
Maar bij 't feesten viert hun hert hoogtij.
Zoo moet het zijn en niet anders,
Wat denkt Gij ervan, Eerw. Heer Sanders?
Maar vergeet vooral de boertjes niet.
Leve lang en geen verdriet.
(Sint-Joris-aan-de-IJzer -1936)

Ook de plaatselijke afdeling van de Boerenjeugd was aan 't dichten geslagen ter ere van haar nieuwe proost en ter versiering van haar wagen.

De boerenjeugd daar 't werken gelenigd
Is vandage in vreugde vereenigd,
Ze feest en ze viert, dat 't is een plezier
En wenscht haren Proost gelukkig bestier.
(Sint-Jan-bij-Ieper -1937)

Ook de middenstand of beter de "*Vereniging van de Ambachten*" liet zich niet onbetuigd, immerde, schilderde en, fabriceerde een vers.

Wij bouwen en laan
Timmeren en slaan
Schilderen in alle kleuren
Om 't blijde gebeuren
Den Herder te vieren
Die ons komt bestieren.
(Oostvleteren -1939)

In Sint-Joris wensten de steenbakkers hun nieuwe pastoor welkom in twee lijnen.

Heer Edward Sanders,
't Is voor U en voor geen ander.
(Sint-Joris-aan-de-IJzer -1936)

In de verslagen duikt op geen enkele plaats een wagen van de Christelijke Arbeidersbeweging of van de K.A.J. op. Allicht een tekort aan mogelijkheden.
Er waren wel een paar wagens waarop een liefhebberij in de verf werd gezet: duivenliefhebbers en kaarters. Hun teksten zijn te plezant om ze onvermeld te laten. De duivenmelkers weten blijkbaar iets af van de H. Geest, en zijn vooral bekommerd om 's zondagsmorgens zo vlug mogelijk uit de kerk te geraken. Want de duiven vallen zo.

Bezie nu onze lieve beestjes
't zijn precies lijk heil'ge geestjes
Die uw komste zonder geruisch
Gaan verkonden naar hun huis.
(St.-Jan-bij-Ieper -1937)

Wat kunnen de lustige kaarters beter vragen,
Dan een partijtje te doen op hun wagen
En hun nieuwen Herder goed te vieren,
Die met wijsheid zal bestieren.
(St.-Joris-aan-de-IJzer -1936)

Eerwaarde Pastoor Rouseré
De duivenmelkers staan tevreê
Als Gij, in 't volle speelseizoen
De Heilige Mis wat rap wilt doen!
Dat zal toch aan ons Heer niet schaden
Er is voor ons niet te versmaden...
Heb dank voor nu en ook voor verder,
Gij, nieuwe Pastoor, nieuwe Herder!
(Stavele -1933)

Heer Pastoor, zijt het reine beest
Het zinnebeeld van den H. Geest
Hoe het voor U ten hemel zweeft
Toonend aan al wie leeft
Hoe de reinheid en de jeugd
Leiden kan tot 's Hemels vreugd.
(Leisele -1933)

In Oostvleteren wordt propaganda gemaakt voor de Bond van Kroostrijke Gezinnen. Drie auto's reden mee met op elk van hen een door heel Vlaanderen gekende slogan. En in Sint-Joris een wagentje van het groot gezin Mahieu, met de kinderen mee.

't Groot Gezin verheelt
Vlaandrens toekomstbeeld.

Zedelijk volk
Groot volk.

(Wagentje met de kinderen Mahieu)
Alle jaar een kleintje.
(Sint-Joris-aan-de-IJzer)

De Familie blijve steeds in eer.
(Oostvleteren - 1939)

Eenmaal de stoet voorbij was het de hoogste tijd voor de kerkelijke aanstelling. De pastoor, gewapend met de benoemingsbrief, ging samen met zijn gevolg naar de poort van de kerk. Daar werden hem de sleutels van de kerk overhandigd door een lief kind, beeldig in haar wit communickleedje, gewoonlijk het dochttertje van de burgemeester of de voorzitter van de kerkraad. Met trillende stem zegde ze een versje op dat met luid handengeklap door de omstanders werd beantwoord. Zo ongeveer klonk de vers:

Ik bied U aan de sleutels van de kerk
O Herder waard, uw hoogverheven werk.
Hier in Gods huis zult gij met zorg verrichten,
't Verloren schaap er vinden, 't goede stichten.
Dat elk U geev den sleutel van zijn hert
Met Jezus' hulp, heelwonde en zielesmert
Hij steune uw moed en schenke U volle jaren.
Hij wachte U af, omringd van de Engelenscharen
Hij roept U toe: Mijn dienaar, 'k ben met U
Ontvang mijn hulp, en eersten zegen nu!
(Leisele -1933)

Daarna was het de beurt aan een flinke jongen, het zoontje van een andere notabele, om de "makke" of herderstaf de pastoor aan te reiken. Het gedicht werd luid en klaar opgezegd, zoals de onderwijzer het had ingeoeffend.

O Herder dien den Her ons gaf,
Wij biên U dezen herderstaf;
Geleid uw schaaapkens naar het groen
Gelijk de goede herders doen.

Het schaapke kent des herders stem
En luistert ook alleen naar Hem;
Het weet, als d'Herder op hem waakt
Dat hem noch wolf, noch vijand naakt

En moest het hem ooit slecht vergaan
Hij zou het op zijn schouders laân,
Niet rusten, eer hij 't binnenbracht
Bij Jezus, die ons al verwacht

(Leisele –1933)

Daarna werden bloemen aangeboden en door overheidspersonen officiële welkomstwoorden uitgesproken. Bij de aanstelling van Camiel Baelden te Alveringen, op 25 september 1936 vergastte onderpastoor Cyriel Verschaeve, ja hij, zijn pastoor op een uitgebreide heilzang waarvan hier de eerste stroof.

Welkom, Herder, in ons midden,
Gij die komt in 's Heeren naam,
Voor ons offren, voor ons bidden,
Leven met ons al te zaam,
Ons verlichten, ons geleiden
Ons vertroosten in de pijn,
Sterken ons in 't laatste scheiden,
Ons een andre Christus zijn.

Een kleine processie met misdienaars, kerkbaljuw, pastoor, deken en de twee getuigen trokken de kerk binnen. In het kerkportaal liepen ze onder een opschrift door. In Oostvleteren was dat een chronogram.

LeID, herDer, Langs ChrIstUs hUIs UW sChapen aLLe goDeWaarts.
(Oostvleteren –1939)

Na het "*Veni Creator*" werd de benoemingsbrief door de deken gelezen. Vervolgens werd de pastoor door de deken naar het altaar, de preekstoel, de biechtstoel en de doopvont geleid om er de investituur te ontvangen. Meteen werd hij geconfronteerd met educatieve teksten die in niets aan duidelijkheid tekort schoten.

Als Priester offeraar
Offert op dit Altaar
Het Heilig zuiver schuldloos Lam
Dat al onze zonden op zich nam
(Brielen – 1933)

God alleen is het bekend
Hoeveel vastgeboeide zielen
Die in Satans klauwen vielen
Gij weer schuldeloos henenzendt.
(Stavele – 1933)

Door Adams schuld verloren
En voor Gods oogen doodgeboren
Hoevelen zult gij hier het leven
Door 't heilig doopsel wedergeven
(Zandvoorde-bij-Ieper – 1933)

Het zweerd des woords weze in uw mond
Zoo spreekt U God in d'heilige boeken
Zoo moge u Gij, die God ons zondag
Uw woord ten strijde ons steeds
verkloeken
(Zandvoorde-bij-Ieper – 1933)

Ook het hoogzaal droeg er eentje. En op het kerkhof van Stavele droeg het hekken een kernachtig en ongemeen suggestief chronogram.

Laat den orgel zijne klanken
Dreunen in een blijd' akkoord
Dat ons stem in helder klanken
Opwaarts door de beuken boort
(Zandvoorde-bij-Ieper –1933)

LeID nU kraChtIg Uwe paroChIanen reCht heMeLWaarts.
(Stavele –1933)

Toen nam de deken het woord en sprak over de voortreffelijkheid van het priesterlijk ambt. Hij nodigde de parochianen uit van harte met de pastoor mee te werken en hem altijd te beschouwen als een afgezant des Heren. De pastoor dankte allen voor de schitterende ontvangst en beloofde zijn best te doen om aan de verwachtingen te beantwoorden. Met het "Te Deum" en de zegen met het Allerheiligste werd de plechtigheid afgerond waarna de genodigden aan tafel gingen, de vrouwen en kinderen naar huis trokken en de mannen in het café het feest verder ging zetten.

Het was de gewoonte dat de nieuw aangestelde pastoor later in de namiddag zijn "ereronde" deed langs de straten van zijn parochie. Het gaf hem de gelegenheid tot een persoonlijke kennismaking met zijn "schapen". Traag gleeed de koets of auto langs de huizen. De herder groette de mensen, sprak hier en daar een woordje met ze. Wat de pastoors al niet te lezen kregen!

We beginnen ons overzicht met een reeks welkom wenssen van algemene.
Zoals: iedereen is blij gezind om de komst van de nieuwe herder.

De parochie is vol vreugd
De ouden en de jeugd
Biên met blijdschap overlaan
Hun herder innig welkom aan
(Krombeke –1933)

De vlaggen wappren in den wind
Iedereen is hier welgezind
Allen zijn hier vol verlangen
Om U als Herder in de Parochie te ontvangen
(Brielen – 1933)

En dat hij veel jaren hier mag blijven.

Mochtet gij nog lange jaren
Hier den staf des herders dragen
Vol van vrede, vrij van druk
Voor ons heil en ons geluk
(Krombeke –1933 (Op twee plaatsen)

Mochtet Gij nog vele jaren
Leven hier in peis en vreê
En er vele zielen gâren
Voor de eeuw'ge hemelzee.
(Sint-Jan-bij-Ieper –1937)

Ter gelegenheid van dit feest
Versieren wij om ter meest
En wenschen den Heer Pastoor hier
Een goed en lang bestier
(Zandvoorde-bij-Ieper – 1933)

Eerwaarde Heer Pastor, wees welkom
Hoort men roepen hier alom
Konden wij U lange jaren
In ons midden steeds bewaren
(Brielen – 1933)

Want hij is hun geestelijke vader, door God gezonden.

Praalboog.

Welkom Afgezant des heer
Die ons 's hemelsweg komt leeren
Breng ons met une inkomst mee
Eendracht, Liefde, Welvaart, Vreê.
(Houtem-Veurne – 1939)

Aan onze zielevader
Wenschen wij al te gader
Dat uw heilvol bestuur
Moge zijn van lange duur
(Westouter –1939)

Er waren er ook drie die hun spijt uitdrukten over het vertrek van de vorige pastoor maar dan toch weer blij waren met de komst van de nieuwe.

Wij treurden en klaagden eenen tijd
Onze houden (sic) Herder waren wij kwijt
Wij juichen weer want wij zien op heden
Eenen nieuwen Herder binnentreden.
(Alveringem -1936)

De opschriften die hierna volgen worden geklasseerd in negen categorieën.

1. Personen in gemeenschapsdienst
2. Verenigingen
3. Bedrijven
4. Herbergen
5. Ongehuwden en bejaarden
6. Humor
7. Raadgevingen
8. Eigen volk en dorp
9. Allusie op oorlog 1914-1918

1. Personen in gemeenschapsdienst.

De zusters van het klooster waren, op parochies zonder onderpastoor, de eerste medewerksters van de pastoor. Voor hun opschrift kozen ze uiteraard een verheven tekst vol wijding en eerbied. Soms wrongen ze die in een chronogram, zoals in Houtem en Loker.

De bLIJDe kLoosterzUsters WensChen
HUn IJVerlgen HerDer hler aLLe heLL
En Lange Jaren (Houtem-Veurne – 1933)

OctaVIUS SelJnhaeVe paroChUs
LoCrenIs DILigentIssIMUS
(Loker – 1933)

Boven de deur van het klooster van Zandvoorde prijkte een gedicht van dertien lijnen waarvan de eerste letters samen de naam van de pastoor vormden : CYRIEL BOUTECA

C redo volgens het geloof
IJ verig priester leer ons leven
R icht de zielen bij 't gesloof
I n den dienst van 't Opperwezen
E nger sluit den vriendschapsband
L aat in vrede ons betijen

B outeca's gezalfde handen
O ogst der zielen doet gedijen
U itverkoren is dit uur
T rouw volgt ieder uwe wenken
E lk verwarme uw liefdevuur
C hristus zal ons gratie schnken
A chtbare Herder wees gegroet
(Zandvoorde – 1933)

Dorpsonderwijzers behoorden ook nog in die jaren tot de elite van ons volk. Als christelijke opvoeders van de jeugd, degelijk gevormd in de normaalschool van Torhout, golden ze tot voor kort als “*tweede onderpastoor*”. In Krombeke zwoegde de “*schoolmester*” op een door zijn bondigheid erg goed gelukt chronogram maar liet na de cijferletters in kapitaal te zetten. Tenzij de verslaggever hier in gebreke bleef.

God verleene U alhier
Weerde Herder Faict
Oprecht gelukvol bestier
(Onderwijzer /Krombeke –1933)

In Stavele werd in het opschrift aan de gemeenteschool, opvoeding en onderwijs in verband gebracht met de economische crisis van 1929 en de volgende jaren.

Redden wat ge redden kunt,
Is de spreuk in crisistijd;
Kinderen redden, ’t grootste punt,
Aan te leeren werk en vlijt,
Aan bekwamen tot levensstrijd.
Reik ons d’hand, leid ons maar,
D’Herder van den Stavelaar.
(Stavele – 1933)

Het waren weeral zusters die de zorgen en de lasten droegen in het “*Oudemannenhuis*” of rusthuis voor bejaarden en in het “*Gasthuis of ziekenhuis*”. Ook voor hen was de aanstelling een feest waaraan ze met genoeg deelnamen.

“Oudemannenhuis”
Wij zusters en ouderlingen
Wenschen U hier Godes zegen
(Westouter – 1939)

“Onze-Lieve-Vrouw Gasthuis”
U die komt in ’s Heeren Naam:
Zeggen w’ allen hier te saam,
Zusters, zieken, krank en arm
Voor U staat ons hart steeds warm.
(Poperinge Sint-Bertinus – 1938)

Dat de pastoor op de steun van burgemeester en gemeentebestuur kon rekenen werd vertolkt in verzen aan de gevel van het gemeentehuis. Vaak was dat in een herberg gevestigd.

Gemeentehuis en kerk
Mogen wel te samen gaan
Zoo wordt ons Leisel’ sterk
En blijft de vrede hier bestaan
(Leisele – 1933)

Hier komt de raad te gaar
Heel dichte bij de toren,
Om U Herder uitverkoren,
Te wenschen menig jaar.
(Zande – 1939)

Het had zo zijn voordeel indien pastoro en veldwachter het goed met elkaar konden vinden. Dit was gunstig voor de ordehandhaving tijdens de processie en ook in de benadering van sommige delicate aangelegenheden van persoonlijke of familiale aard. Hier toont de "arm der wet" zich van zijn plezante zijde.

Herder met uw herderstaf
Keer van uw schapen de wolven af,
En kan het met de "makke" niet gaan
Ge moet maar met mijn sabel slaan.
(Westrozebeke – 1934)

Hier woont de veldwachter
Die heeft een matrak
Daarmee weet hij niet wat doen
Om den Herder eer aan te doen
(Oostvleteren – 1939)

Het kam voor dat de veldwachter een welopgevoed man was die heel spiritueel een verband legde tussen zijn taak en die van de pastoor.

Garde zijn, het veld bewaken,
Is voorwaar geen kleinigheid,
Herder zijn in zielezaken
Vraagt nog meer oppasendheid.
Gode's zegen make U sterk
Voor uw hoogst verheven werk.
(Sint-Joris-aan-de-IJzer – 1936)

Hoe dikwijls werd de hulp van de kantonnier, die in de dienst van de gemeente voor het herstel van de wegen instond, ook door de pastoor ingeroepen. Altijd waren er wel enkele vloertegels losgekomen of dreigde een muurtje in te vallen, om en rond de kerk, de pastorie en het kerkhof. Het was handig de kantonnier tot vriend te hebben. Na gedaan werk werd in de pastorie op die vriendschap geklonken met een stevige borrel of een glas goede wijn.

Louis de Kantonnier
Die woont voor goed alhier,
En hij zegt U zonder schromen
Heer Pastoor wees welgekomen.
(Nieuwkapelle – 1933)

Voor de aangeboden diensten van de "pompiers" of de mannen van het vrijwillig brandweerkorps wilde men liever geen gebruik hoeven te maken. Hun autowagen met de brandspuit, en zij met de pint in de hand, kreeg wel veel applaus van de toeschouwers.

Heer Pastoor Dewulf kijk eens alhier
Iedereen van ons die is pompier
Wij blusschen steeds het aardsche bier
Bevrijdt gij ons van 't hellevier
(Oostvleteren – 1939)

De pompiers van hunnen kant,
Steeds bereid tegen brand en ramp,
Staan paraat, en spuiten al maar door
Voor den Eerwaarde heer Pastoor.
(Sint-Joris-aan-den-IJzer – 1936)

Het personeel van het postbureel van Oostvleteren stapte mee in de stoet en droeg een huldeadres.

Het gansche Postpersoneel
Stapt in den stoet
En juicht blij in koor

Neemt ook aan het feest deel
Lijk iedereen doet
Lang lever onze Heer Pastoor (1939)

Een speciaal soort van mensen met een aparte status waren zij die van nabij of van ver onder het bevel van de pastoor stonden: de koster, kerkbaljuw, de klokkenluider en de grafmaker. Onder alle parochianen waren zij degenen die zich het meest afvroegen hoe zij het met de nieuwe pastoor gingen stellen. Maar op de dag van de aanstelling waren zij vol blijde hoop en vertrouwen. Dat blijkt uit hun verzen.

Koster.

Uit ter herten wenschen wij
Heil en welkom, gul en blij
Wijze werking, wijs bestier
U ons nieuwe Pastoor hier!
(Brielen – 1933)

Kerkbaljuw (maar ook coiffeur)

'k Scheer kaken en gij zielen rein
En 'k dien U in de kerk
Dus moet mijn wensch en bede zijn
God zegne U in uw werk
(Alveringem – 1936)

Klokluider

Henri de ware held
Hij trekt de klokken
Met geweld
Hij trekt ze met fatsoen
Om onzen nieuwen Herder
Eer aan te doen.
(Westrozebeke – 1934)

Grafmaker

'k Begrave de dooden na 's priesters gebed
En 'k hooge de graven zorgvuldig en net
Doch 'k vrage den heer, als parochiaan koen
Dat ik nooit verplicht zij dit voor U te doen.
(Alveringem - 1936)

2. Verenigingen.

Op het moment dat hun wagens uit de stoet al weer afgetuigd in de hangaar stonden kon je nog altijd onder de erepoorten met welkom spreuken van de boeren doorlopen en hun spandoeken bewonderen. De teksten van de boerinnen klonken voornaam zoals het aan christenen moeders past. Die van hun echtgenoten hielden in Loker een waarschuwing in.

Boerinnenbond (spandoek)

O help ons ook bebouwen
Den akker onze ziel.
(Stavele – 1933)

Boerengilde (poort)

Wees welkom, Herder en gegroet
Zooals U heden den Boerenbond doet
Wij komen U die eer bewijze
En ook het volgend aan te prijzen
Hoort gij soms een groot geschreeuw
Of ziet ge eenen Vlaamschen Leeuw
Doet of dat ge hem niet ducht
En slaat niet op de vlucht
(Loker – 1933)

Wie zich geen koe kon permitteren hield een geit, de koe van de kleine man genoemd. Geitenhouders vonden elkaar in de Geitenbond. Het was een respectabele vereniging met de pastoor of de onderpastoor als proost.

De koetjes van de kleine boeren
Komen tusschen 't groen
Naar hun nieuwen Herder loeren
Leve onze Geitenbond! Leve!
(Oostvleteren – 1939)

In Zandvoorde zijn het de Christen Werklieden die in hun lokaal de pastoor verwelkomen. In Sint-Joris zijn het de Socialisten, want ook zij gaan blijkbaar ter kerk.

't Lokaal der Christen Werklieden
Komen ook hun hulde aanbieden
Aan Pastoor Bouteca van hier
Wenschen wij een goed bestier
(Zandvoorde-bij-Ieper – 1933)

De Roode Vaan wenscht ook welkom
Aan d'afgezant van 't christendom,
Al hebben wij nog steeds veel werk,
Toch gaan wij ook bij U ter kerk.
(Sint-Joris-aan-de-IJzer – 1936)

En dan is er nog die eenzame werkman die doet wat hij kan.

Ik ben maar een werkman
Maar 'k doe wat ik kan
Om iets te pareeren (versieren)
Voor onzen nieuwen gezant des Heeren
(Alveringem – 1936)

Wij zagen in Sint-Joris, Stavele en Leisele wagens van de sterke band der duivenmelkers. In Westouter hingen hun wenschen aan hun lokaal. Ook zo de vinkenliefhebbers daar.

Ons duifjes die doen grote reizen
Maar gij moet daarom niet peizen
Dat zij niet bij elken keer
Komen naar hun hokje weer
Vandaag toch willen zij niet verder
Want bij 't feest van onzen Herder
Zullen zij met veel fatsoen
Een eerevluchtje doen
(Westouter – 1939)

Rem djem djem dejem siskerwie
Onze vinkjes zijn er geren bie
En ze weten wel voor wie
Rem djem djem dejem siskerwie
Ze slaan er vandaag zoo lustig door
Ter eere van onzen nieuwen Pastoor.
(Westouter – 1939)

Het cultureel leven op het platteland was doorgaans beheerst door de leden van de fanfare en de toneelbond. Je kon van hen een fors gedicht verwachten, in 't luidruchtige of het beschouwende.

Heer Pastoor, gij zijt welkom
Van allen hier rondom
Wij wenschen U hier een lang bestier
En wij allen met veel plezier
Met bugel en piston
Trompet en saxophon
Alto en trombon
Tambour, grosse-caisse en bombardon
Spelen allen om te meest
Bij dit schoone feest.
(Westrozebeke – 1934)

Welkom Herder, stap niet verder!
Lees maar eens goed, wat men hier doet.
"De Vlaamsche Kerels" hier verzaamd,
Spelen stukken lijk 't betaamt
't Wel en 't wee van 't aardsche leven
Wordt hier trouwlijk weergegeven,
De helft in deugd, de helft in vreugd,
Tot heil van 't volk, voor oud en jeugd.
Ja, Vlaamsch en vrij, met 't kruis in top
Zoo varen wij ten Hemel op.
(Nieuwkapelle – 1933)

3. Bedrijven.

Een heel apart soort opschriften waren die van de neringdoenden, de uitoefenaars van een ambacht en de herbergiers. Hun wensen golden de pastoor maar waren terzelfder tijd gericht op de promotie van hun bedrijf. De nieuwe herder werd met aandrang als potentiële klant tot een bezoek aan hun zaak uitgenodigd.

Vooraan komt de sector van de voeding. We lezen verzen van molenaar, bakker, slachter, handelaar in konijnenvlees, kaas –en visverkoper. En natuurlijk ook de madam van het snoepwinkeltje.

Hier bij C. Maerten
Bakt men brood, koeken en taarten
En als Mr Pastoor er wil proeven
't Zal zijn maagske niet bedroeven
(Leisele –1933)

Eerwaarde Pastoor wees welkom
Gij zult hier aanstonds zien waarom
Ik, Vandenameele, eenen mulder (molenaar)
Ben, aanzien als een zakkenvulder
Omdat mijn schup wat diepe zakt
En meer of mijn maalrecht pakt
't kan zijn, 't gebeurt niet alle dagen
Ge moogt het aan mijn wijfje vragen
Dien praat verdient een goed vermaan
Gij kunt al op den preekstroel staan
Platuit hun loochenen en weerleggen
Geloof niet wat de menschen zeggen
(Loker –1933)

Hier woont de slacht
Hij zorgt steens voorzien te zijn
Van al wat geert een mondje fijn
Boulie, rosbief, socissen, korteletten
Kunt ge hier ja dagelijks fretten
Mogen wij U als klant bekomen
Gij zijt altijd welgekomen.
(Brielen – 1933)

Hier woont Gerard de slachter
Ik blijf in niets ten achter
Ik verkoop saucissen en coteletten
Dat mogt U gerust op tafel zetten
'K Wordt bezocht door allen in 't rond
Met 't zelfde doel wensch ik U welkom
(Sint-Jan-bij-Ieper – 1937)

Denijs Eduard verkooper van visch
In blij dat Eerw. Heer Vandebroucke hier pastoor is
Hij heeft moluwe, paling en haring bij de hand
Ene rekt Mr. Pastoor voor zijn kalant
Ook verkoopt hij groenten en fruit
Een alles die uit den hof voortspruit
Moge Hij nog lange jaren
De Leiselaars in de kerk vergaren.
(Leisele – 1933)

Heer Pastoor wil gedenken
Dat ik verkoop kaas en visch
Wil mij soms een penning schenken
Dan doe ik al wate mogelijk is
(Westrozebeke –1934)

Heer Pastoor blijft lange hier
Ziedaar mijn wenschen en verlangen;
En wilt Ge goed smakelijk eten,
Ge moogt men winkel niet vergeten.
Brielen –1933)

Ik wensch U veel geluk Mr. Pastoor Baelen
Ik kom U met liefde ontvangen
Ik ben nu reeds 80 jaren
In mijn stiel ben, ik goed ervaren.
'Koope konijnen groot en klein,
Al mochten het ook van de uwe zijn
'k Ga ook rond om konijnen te vlaân,
Daarmee vind ik mijn bestaan.
(Alveringen –1936)

Hier verkoopt men zonder pretentie,
Alles is buiten concurrentie,
Mentebollen en spekken,
Suikerstokken om af te lekken,
Babbelaars en koeken zoet,
Mijnheer Pastoor, dat is goed.
(Zande –1939)

Wie wil koken heeft een kachel en kolen nodig, en ook keukengerief. In Leisele en Brien kon de pastoor die ter plaatse kopen.

'k Wensch U pastor hier veel jaren
Vrij van kommer, vol plezier
Wil daarom van koud U sparen
En zorg steeds voor een goê vier
Kolen hart. Kolen zwart.
Matte of blinkers
Geen rookers noch stinkers
Dat vindt Gij Bij Monkerhey.
(Brielen –1933)

Henri Lylon wensch den Herder welkom
Hij zet stoven (kachels) in keuken en salon,
Keukengerief is hier in magazijn
Alsook veel dingen di U heel nuttig zijn.
En wordt de Pastoor mijn klient
Dan zijn wij alle twee kontent.
(Leisele –1933)

Voor je huishouden en je moestuin heb je van alles nodig. Dat is te vinden in de plaatselijke ijzerwinkel en kleine bazaar.

Ijzerwaren, Ijzerdraden
Korte vorken, lange spaden
Stoven, velos, rap en goed
Voor den Pastoor als het moet.
(Krombeke – 1939)

't Is voor U, mijn nieuwen Heere
Da 'k mijn winkeltje pareere,
Voor uw goestjes wil niet verre loopen,
Bij Romanie kunt g'alles koopen.
(Nieuwkapelle – 1933)

Wij gaan over naar de kledingsector. De modiste vindt het jammer dat zij geen hoed voor de pastoor mag maken. Een kleermaker is bereid te werken voor de processie. Hij vervaardigt zelf kerkgewaden. Bij iemand anders kan de pastoor een broek of een soutanne bestellen. Petten, klompen en pantoffels zijn ook te koop.

Bij Esther Wylleman alhier
Kan men verkrijgen tot groot plezier
Modelhoeden schoon en fijn
't Is jammer dat zij voor den pastoor niet zijn
Maar komt Gij soms alhier om
Ge zijt bij ons toch steeds welkom (Krombeke –1933)

Wees welkom, ons nieuwe Herder,
Kom naar hier en ga niet verder
Voor nieuw en oud processiewerk
'k Maak de kerkgewaden sterk.
(Houtem-Veurne – 1939)

Wees welkom Eerwaarde Herder
Voor uw stoffen gaat niet verder
Wilt U een broek of soutaan
Hier woont Jef uwen parochiaan
Die U met fierheid en vooral
Goedkoop dienen zal.
(Leisele – 1933)

Hartelijk welkom, als gebuur!
Hier in ons huis
Onder 't torenhuis
Maken wij breigoed en niet duur.
(Leisele – 1933)

De naaiers laten naald en draad
Om te zien hoe 't nieuw gewaad
Den uitverkoren Herder staat
(Brielen – 1933)

Eerw. Heer van Merris,
Hier verkoopt men klakken(petten) met fatsoen
Ook kloefen (klompen) en savatten (sloefen)
Die voor iedereen passen.
Westrozebeke – 1934)

De schoonmaker feest vandaag maar morgen zijn er weer schoenen te koop.

Crispijn, mijn heiligen stielpatroon
Wrocht (werkte) altijd toch zoo wonderschoon
't Is ik die zijnen leest bewaar
'k Werk juist lijk hij, 't scheelt geen haar
Mijn steke is fijn, de prijs niet hoog
Nooit had Mijnheer een eksterroog
'k Ben zeker hebt gij er van doen
Gij altijd recht gaat in uw schoen!
(Dikkelbus – 1938)

Hier maakt men schoenen kloek en sterk
Met schoon fatsoen, wel verzorgd werk
Maar vandaag met dit blijde feest
Weg met spanriem, els en leest
En ik juich, dat klinkt alom:
Eerwaarde Heer wees welkom
Brielen – 1933)

Welgekomen, goede Herder,
Halt... tot hier en niet verder
Hebt gij nieuwe schoen vandoen
'k Heb er in alle fatsoen.
(Stavele – 1933)

De haarkapper kijkt verlangend uit naar het bezoek van de pastoor om zijn haar te knippen en hem de baard af te doen. Met een elektrische tondeuse!

Mijnheer Pastoor kom maar binnen
Hier scheert men het haar van uwen kinne
Hier snijdt men het haar rap en chic
En alles gaat per elektriek
(Westrozebeke – 1934)

Welkom Mijnheer Pastoor,
Mocht ik Mijnheer Pastoor scheren
Sapperloot ik zou mij weren
Handig, rap en met fatsoen
Zou ik hem zijn baard afdoen.
(Krombeke – 1939)

Op het platteland van toen trof men veel kleine familiebedrijven aan met een of twee man personeel waar hout werd verwerkt. Zo de meubelmaker, de schrijnwerker, de wagenmaker en de kuiper. Veel ervan is verdwenen en door de grootindustrie overgenomen waarin metaal de voorkeur krijgt. Het perfect uitbalanceren van de wielspaken van uit de "bosse" of naaf van de velg eiste van de wagenmaker een grote vaardigheid.

Duigen tot een sluitende kuip samenvoegen was niet voor iedereen weggelegd. Veelal brachten die bedrijfjes niet genoeg op om een groot gezin te onderhouden en moest het winkeltje of de staminee van de echtgenote een noodzakelijke bijdrage voor het familiebudget leveren.

Hier woont een jongetrouwde man
Die wel meubels maken kan
En als den Herder er nodig heeft
'k Zal Hem danken zeer beleefd.
(Leisele – 1933)

Hier te Loyson's de timmerliên
Die ook den herder hun hulde biên
Bewerkt men de ruwe planken
Tot fijn afgewrochte(afgewerkte) banken
Men werkt goedkoop en verkoopt bier
En zingt er van Trien tot ieders plezier.
(Brielen – 1933)

Het is 't gebruik in deze tijd
dat men zorgt voor zijn profijt
daarom zal ik mij niet geneeren
mijn timmerwerk te presenteer
Wij moeten ook op het volgende wijzen
Dat wij werken aan matige prijzen.
(Nieuwkapelle – 1933)

'k Maak wagens en karren
Ze rien (rijden) rap en goed
Naar Ieper of Zarren
Of zelfs in ne stoet
Ne Pastoor op ne wagen
'k Heb nooit geen gezien
Anders mocht gij er een vragen
Om den hemel in te rien (rijden)
(Westrozebeke – 1934)

Om aan ons brood te geraken
Beoefenen wij 't wagenmaken
Maar nu moet schaaf en zaag ter zijde
Wij viere feest en juichen blijde
Dat het lustig weerklinkt alom
(Brielen – 1933)

De kuiper doet lijk al de menschen
De Pastoor veel geluk toewenschen
En heeft hij nodig kuip of stand
Ter trouwe kan ik dat doen ter hand,
Of winkelwaar voor zijn menagie
Ook te verkrijgen bij Louagie
(Leisele – 1933)

Gij staat in de kuipe
En ge preekt het sermoen,
Ik maak hier de kuipen
Om bier in te doen
Ik moet er op slaan
Immer dapper en koen
En als 't niet zou gaan
Ge moet 't zelfde maar doen.
(Westrozebeke – 1934)

Een ander beroep dat uit het dorpsleven verdween is dat van de smid. Een heel stuk folklore ging daarmee verloren.

Van 's morgens tot 's avonds laat
Sla 'k op mijn hanebeeld met maat
'k Maak klinkhaken en stoven
Ge zult er U van beloven
'k Houd er aan van meë te viere
En mijn woning te versieren.
(Brielen – 1933)

Gelijk de hamer 't ijzer dwingt
En dreunend op het aanbeeld zingt
Zoo zal uw woord ons harte raken
Om het zacht en goed te maken
(Westouter – 1939)

In een tijd dat het bezit van een auto het voorrecht van de meer bedeeden was bracht de fiets uitkomst voor het vervoerprobleem. Aan familieleden en vrienden op bezoek werd met fierheid de pas aangeworven fiets getoond. Hier wijst de fietsverkoper de pastoor op zijn plicht de middenstand vooruit te helpen.

Hier woont de velomaker
Die is ook altijd bereid
Voor den parochievader.
En nu ge 't bewind leidt
Zult ge 't voorbeeld geven
En de stieldoeners doen leven
Zoo zal er vriendschap zijn
Tusschen groot en klein
(Brielen 1933)

Eerwaarde Herder!
Om uw schapen te bezoeken
In Leisel's verste hoeken,
koop een rijwiel bij Denys
't Beste merk aan kleinen prijs.
(Leisele - 1933)

Menschen voeren per automobiel
Mijnheer Pastoor, dat is mijn stiel,
Ook bied ik U mijn diensten aan
Wanneer gij rap heel ver moet gaan.
(Houtem-Veurne - 1939)

Kwamen stoomtram of bus niet langs dan kon je op plaatsen een beroep doen op een garagist die taxichauffeur speelde. Of er was iemand dier daarvan zijn beroep maakte. Blijkens een opschrift hield de voerman met paard en wagen ook al geen voltijs beroep aan zijn wegvervoer over en diende hij zich verder als kolenhandelaar te verhelpen.

Hier woont Pillaert de garagist
Die aan ieder dienst bewijst
Aan arm en rijk, groot en klein
En kan ik U soms dienstig zijn
Dat Gij hier of daar haastig moet zijn
Ik zal U seffens in mijn auto laân
En hebt Gij herder soms een auto vandoen
Ik verkoop Ford en Citroën.
(Leisele - 1933)

Hier woont René Spillebeen
Goed gekend van iedereen
Hij is voerman en verkoopt ook kolen
en levert ze naar huis en scholen
En als gij hem wilt verstaan
Biedt hij U ook zijn diensten aan.
(Westrozebeke - 1934)

Behalve de schrijnwerkers zijn de metsers en de schilders nauw betrokken bij de bouw en het onderhoud van "*huis en erf*" zoals we lezen.

Ik ben maar een flauwen dichter
Mijn metserswerk valt mij lichter
Maar ik bied kort en goed
Den Herder mijnen groet.
(Stavele - 1933)

Met verf en met papier
Ik huis en erf versier
En wensch met veel plezier
Den Pastor welkom hier.
(Krombeke - 1933)

In Dikkebus rekende de tuinier er stellig op door de nieuwe pastoor gevraagd te worden voor het onderhoud van zijn tuin. In Loker moet de pastoor de boerenstiel doen draaien.

Mijnheer Pastoor, wel gekomen
Dat zegt hij, die g'hier ziet wonen
Edmond Husser is zijn naam
Als hovenier goed befaamd
In 't boomen snoeien zeer ervaren
Zoo g'hem vraagt, zult g'er wel mee varen
's Pastoors hof zal hij houden net en rein
Zooals 't bij zijn voorzaat placht te zijn.
(Dikkebus – 1938)

Als de boer goe vruchten maait
En den boerenstiel maar draait
Dan is alleman content
Want eenieder wint een cent
Weerde Pastoor help hem draaien
Gij zult liefde en glorie maaïen.
(Loker – 1933)

Maaien en dorsen bepaalde het boerenwerk van juni tot september. Er waren geen maaidorsmachines voorhanden. De schoven werden tot een schelf gestapeld om het graan te laten drogen tot de dag dat de dorsmachines het erf kwam opgereden en met man en macht de grote slag begon.

Jules maait nu reeds vijftig jaren
Moge God hem steeds zooals hij nu is, sparen
(Westouter – 1939)

Heer pastoor, hier uw gebuur,
Werkt het meest in kot of schuur,
Zijn machien, met rap gebaar,
Klopt het graan uit elke aar.
Maar vandaag is 't feestrumoer,
't Is geen werk nu bij den boer,
Want wij vieren, al in koor,
Onze waarden Heer Pastoor.
(Zande – 1939)

De aanwezigheid van een drukkerij droeg bij tot de standing van een gemeente. Toch stelde deze, in vergelijking met wat nu een drukkerij heet, niet zo erg veel voor. Naamkaartjes, communieprentjes, overlijdensberichten, "*doodsantjes*" doodsprentjes en af en toe een affiche werden gedrukt met een minimum aan materieel. Gewoonlijk runde de drukker een winkeltje van schrijfgierief, kranten en zichtkaarten van de merkwaardigheden van het dorp.

Ik ben drukker van beroep
En verwacht, Heer Pastoor uw bezoek,
Ik houd winkel van papier,
Ga niet verder en kom naar hier.
(Houtem-Veurne – 1939)

Cyriel Dehouck van Nieuwkapelle was waarschijnlijk tewerkgesteld bij een aannemer van wegenwerken. Was hij een van de vele kasseileggers hier te lande of voerde hij grind op de zogenaamde “*gravé-wegen*”?

Hier woont Cyriel Dehouck
Die maakt de wegen kloek,
Waar ieder moet op gaan.
Maak Herder lief, ook Gij
Voor ons, vast, klaar en vrijdag
De schoone Hemelbaan.
Nieuwkapelle – 1933)

Als laatste beroep komt hier de voddenkoopman aan bod. Met kruiwagen of hondenkar –dat mocht toen nog- trok hij door de straten van de landelijke gemeenten. Je hoorde van ver zijn eentonige roep “*slunsen en benen*” vodden en benen. Er viel niet zoveel te rapen voor de voddeman. In die plastic-vrije jaren werd de “*afval*” door de mensen bijna helemaal gerecupereerd. Op het platteland bezat zowat elk gezin een moestuintje of kweekte kippen en konijnen. Keuken –en etensresten kwamen op de “*mestpu*” of bij de dieren terecht. Wat brandbaar was ging de kachel in. Alleen wat echt onbruikbaar bleek werd door de voddenman voor een zacht prijsje meegenomen. Lompen die niet als poetsdoek konden worden gebruikt, oud lood, zink, koper, ijzer. De huiden van geslachte konijnen werden op een houten spriet gestoken en gedroogd tot de “*vellenkoper*” zijn ronde deed. Ik meen mij te herinneren dat in die jaren mijn vader 2 frank voor een goed konijnenvel ontving. En dat was geld!

Eerwaarde Heer Pastoor
Hier woont Marietje en Engel (of Angelus (mannennaam)
't gaat hier met kortewegen (kruiwagen) en singel (schouderriem)
En is d'hondekarre klaar
Dan ziet men ook dat paar
Want wij koopen van alles wat
Slunsen (vodden), vellen, ijzer en koper
Maar daarom zijn wij geen strooper
En ziet men Engel ook nooit zat.
Hebt Gij soms iets te verkoopen
Moet Gij ook niet verder loopen
(Brielen – 1933)

4. Herbergen.

Een wel erg speciaal bedrijf waarover de pastoor zich vaak kopzorgen maakte was de herberg, ook café of stanminee genoemd. Er waren er toen nog veel. Er was niet veel vereist voor een drankslijterij: een tapkast, een rek met glazen, tafels en stoelen en een vergunning. Een herberg ging wel eens samen met een winkel, een hoeve of een andere uitbating.

Hier woont Hector Boudry
Herbergier en timmerman erbij
Wordt de Pastoor ons klient
Dan zijn wij alle twee kontent
(Loker – 1933)

Wees welkom geachte Herder
Zie hier binnen ga niet verder
't Is hier herberg, winkel en boerderij
Niet vergelegen van de pastorij
Wij moeten nu ook de volgende wijzen
Dat wij verkoopen aan matige prijzen.
(Zandvoorde – 1933)

Vaak had een vereniging haar lokaal in een herberg, in Dikkebus schijnbaar ook de H. Hartbond. De halte van de (stoom)tram was doorgaans aan een herberg die dan ook overel de naam van "Tramstatie" droeg.

In 't lokaal van d'Hartebond
Schenkt men bier frisch en gezond
En d'ieveraars met hun Pastoor
Herhalen samen soms in koor:
Hier is 't er goed, bij 't warme vuur
't Is goud weerd, zoo'n gebuur!
(Dikkebus – 1938)

Onze Herder plechtig installeeren
Daarna ons goed amuseeren,
Daarom na de installatie
Deftig bal in de "Tramstatie".
(Houtem-Veurne – 1939)

Op de dag van de installatie zaten de herbergenvol. De waard zorgde voor een passende versiering en een uitnodigend vers. In Sint-Jan gaat het blijkbaar over "*Om een mondje meer, drink een pintje meer*".

Heer pastor wees welkom
In d'herberge "de Zon"
't is hier dat gij moet zijn
Achter beste bier en wijn.
(Brielen – 1933)

Is 't Keeltje droog
Kom naar mijn toog
En proef eens hier
Mijn lekker bier
Want 't is speciale
Van de "Centrale"
(Dikkebus – 1938)

Welkom! Eerwaarde Heer Goeghebeur
Wij zijn hier allen in goed humeur
Vandaag tracht ik veel pintjes te verkoopen
En morgen moogt g'ons zesde kindje doopen.
(Sint-Jan-bij-Ieper – 1937)

5. Ongehuwden en bejaarden.

Uit sommige welkom –en heilwensen valt de geestelijke of de burgerlijke stand van de bewoners af te lezen. De zusters van het klooster, na de eventuele onderpastoor de naaste medewerksters van de pastoor, heetten hun nieuwer herder in hooggestemde bewoordingen welkom en rekenden op zijn leiding.

Welkom Herder, 's hemels zegen
Dale dauwend op uw werk
Leid ons Zusters, langs Gods wegen
Om de kinders, hoop der kerk
Wijs en werkzaam God genegen
Op te voën in 't deugdenperk!
(Brielen – 1933)

Gansch 't eerbiedig Zusterental
Vraagt, Waarde Herder, op uw wegen
Aan den Herder en Opperal
Zijn steun en zijn mildsten zegen.
(Krombeke – 1933)

Er waren de eerbare juffrouwen, ongetwijfeld leden van de congregatie, die zoals het eerbare juffrouwen past, in voorname en eerbiedige bewoordingen hun pastoor alle goeds toewensten.

O mocht gij in ons midden staan
Nog lange en blijde jaren
Steeds guldenrozen op uw baan
Geen enkelen doorn ontwaren
(Krombeke – 1933)

Mochtet gij door blijde dagen
Hier den staf des Herders dragen
Vol van vrede, vrij van druk
Voor ons heil en uw geluk
(Westouter – 1939)

Bij andere alleenstaande dames was de tekst gekruid met een snuifje zelfspot en een allusie op het groeiend aantal echtscheidingen, toen al. Maar niets gaat boven het ondeugend knipoogje van die “*jonge dochter alleen*” uit Westrozebeke.

Heer Pastoor wees welkom
Jong trouwen en rap scheën
Dat komt gemeen
Hier is 't geval niet
'k Woon hier alleen.
(Alveringen – 1936)

Mr. Paster wees gegroet
Ik ben een jonge dochter alleen
En als ge mij komt bezoeken
Dan zijn we met tweeen
(Westrozebeke – 1934)

Een winkel van radio's en elektrisch materieel was gedreven door een stel dat ongehuwd samenleefde. Dat kon de pastoor toch uit hun tekst opmaken. Ze wonden er geen doekjes om.

E.H. Pastoor, wees welkom
Abel Declercq en Marie Patou
Wonen hier samen, ge weet wel hoe
Hij brengt in huis licht en muziek
Door radio en electriek
Wilt gij een pick-up, een lamp of post
Komt binnen en ziet naar geen kost.
(Westouter – 1939)

Oude weduwen lieten de gelegenheid niet voorbij gaan om ook even uit de hoek te komen.

Al ben ik oud van jaren
En kan niet veel versieren
'k wil daarom toch niet laten
Mijnheer Pastoor te vierden.
(Krombeke – 1939)

Ik benne maar een oude weeuwe
'k En roep niet, noch 'k en schreeuwe
Doch 'k wensche U als 't en vrome vrouwe past
Een welkomsgroet, veel leute en weinig last.
(Sint-Jan-bij-Ieper – 1937)

Een weduwnaar die zichzelf voor “*een rare*” houdt en een bejaard koppel sluiten deze reeks af.

Hier woont Maurice de rare
Al is hij nu Weduwnare
Toch wenscht hij U hier
Veel geluk en wijs bestier.
(St.-Jan-bij-Ieper – 1937)

Al zijn we oud en stram ons leden,
Ons hart is jong, den dag van heden,
En wenschen onze nieuwen Hier (sic)
Een vreedzaam, heilvol lang bestier.
Nieuwkapelle – 1933)

De pastoor moet de kudde leiden, goedschiks, kwaadschiks.

Herder Pastoor met uw herderstaf
Keer de wolven van uw schapen af
En als het met de staf niet kan gaan
Gemoet maar met de knotse slaan.
(Nieuwkapelle – 1933)

Neem hier, Heer Pastoor, kleed en staf
Die God vol goedheid mildelijk gaf.
Aan U de kudde nu te weiden
En ze ten hemel te geleiden.
(Loker – 1933)

Hij moet ook voor de kudde bidden en mooie sermoenen houden.

Welkom, Eerwaarde Heer Deken!
Mogen wij op U reken (sic)
Dat gij zult schoone preeken
En 't Volk dan, uit de streke
Komt 's Zondags, in één reke
Naar d'Hoogumis alle weke.
(Poperinge Sint-Bertinus)

Welkom Herder! In ons midden,
Wil op 't altaar voor ons bidden,
Mochte God U vele jaren,
In ons Dorpje hier bewaren,
Vredig, goed, gezond en sterk,
Voor het heil van Volk en Kerk!
(Nieuwkapelle – 1933)

Hij mag het zijn parochianen niet al te moeilijk maken. Dus korte diensten en een niet al te streng optreden in de biechtstoel.

Lieve Herder wees gegroet
Doet de misse kort en goed
In den preekstoel maar een kwart
In den biechtstoel niet te hard
Dan zult ge zijn overal bekend
Als een allerbeste vent.
(Krombeke – 1933)

Vlug Mis doen, kort preëken
Ook rappe biechten spreken.
Alle gaven van E.H. Hannebauw
In zijn diensten rap en gauw.
Daarom E.H. Vandeputte
Breng ons wenschen te nutte
Dan zullen onze plichten
Tamelijk veel verlichten.
(Houtem-Veurne – 1939)

Hij moet de mensen met zachtheid aanpakken en van ze houden.

Herder wil de wolven weren
Zoet en zacht uw schapen scheren
Dat de schaar niet snijdt in 't vel
Anders gij verbrod't het spel.
(Westrozebeke – 1934)

Wees altijd verlaan
Gelijk onzen Kapelaan
Als ge de mensen voor U wilt winnen
Moet ge ze beminnen.
(Westrozebeke – 1934)

Hij weze goed, vooral voor de armen, zonder aanzien van persoons.

Heer Pastoor
Zijt voor allen evengood
Voor de armen mild en zoet
Zijt ons steune sterk en vrom
En wij roepen luid "Welkom"
Zandvoorde – 1933)

Welkom aan onzen Herder
Een Herder die zijn kudde wacht
En z' op gelijken voet behandelt
Wordt van allen zeer geacht.
(St-Jan-bij-Ieper – 1937)

En tenslotte een sommatie van iemand die geen pottenkijkers duldt.

Hier woon ik
Van niemand geen schrik
Als Mr Paster zich met niemand bemoeit
En zijn plicht doet
Zal hij van iedereen bemind zijn en gegroet.
(St-Jan-bij-Ieper – 1937)

8. Eigen volk en dorp.

In de opschriften steekt af en toe een vleugje Belgisch patriottisme. Maar het is vooral het Vlaams bewustzijn dat in sommige teksten sterk doorklinkt. Meestal in een sobere en korte bewoording.

Wij werken hand in hand
Tot vreugde van heel Brielen
Voor 't heil van Vorst en Land
En 't welzijn van de zielen.
(Brielen – 1933)

De kinders der gemeente Brielen
Met hunne ware Vlaamsche zielen
Wenschen heil en zegen
Op al uw wegen.
Brielen – 1933)

Eerw. Heer Pastoor
Wij bieden kort en goed
Onzen welgemeenden
Vlaamschen groet
(Krombeke – 1939)

Verheugd in hert en geest
Viert ieder om ter meest
Op kristelijke Vlaamsche geest
Des Pastoor's inhaalfeest
(Westrozebeke – 1934)

Ook een paar keer uitgebreid en krachtig.

De Vlaamsche vlagge wappert
Vandage blij en welgezind
En laat zijn plooiën golven
Door 't waaien van de wind
De Vlaamsche vlagge wappert
Omdat onzen pastoor gewis
Een goede zielen herder
Maar ook een Vlaming is
(Zandvoorde – Ieper – 1933)

De Vlaamsche vlagge wappert in de wind
Alle Vlamingen zijn blijgezind
Wij wenschen U, Eerwaarde Heer
Nog lange jaren goed beheer
En leid uw schapen recht door zee
Vliegt de Blauwvoet, storm op zee.
(Zandvoorde-Ieper – 1933)

Ter gelegenheid van de inhaling van pastoor van Merris te Westrozebeke in 1934 wordt door de inwoners de lof gezongen van de eigen bedevaartplaats. Waar Maria vereerd wordt krijgen de geuzen geen vaste voet aan de grond.

Welgekomen hier ter streke
Waar de Weste-roze-beke
Tusschen veld en weiden vliedt
Mocht g'hier rozen uitverkoren
Winnen voor de hemelkoren
Zulke rozen welken niet.
(Westrozebeke – 1934)

Toen ge nog onderpastoor waart
Kwaamt gij hier ter bedevaart,
O.-L.Vrouw van Rozebeke
Liet U ook niet in de steke
Daarom gaf Zij haar goeden zoon
Dit herderschap als loon.
(Westrozebeke – 1934)

Goed en kristelijk is de streke
Dat weet ge, ge kent Roozebeke
En dan weet ge ook gewis
Dat er hier geen geus en is.
(Westrozebeke – 1934)

Dikkebus pronkt in een chronogram met zijn vijver en het mooie landschap.

HarteLIJk profICIat, eer WaarDe herDer.
Lang beVaLLe U Die praChitIge VIJVerstreke.
(Dikkebus – 1938)

10. Allusie op Wereldoorlog 1914-1918.

Het lijkt dat in een streek die vier jaar lang de ergste oorlogsellende kende, af en toe de gedachte aan oorlog en vrede doorbreekt.

Waar Foch weerstond aan den Duitsch
Door 't machtig brons (kanon)
Weestaat gij aan den duivel
De zege is ons!
(Loker – 1933)

(spandoek V.O.S. en B.V.O.S)
Eerw. Heer Pastoor
In 1914-1918:
Oorlogsgekwetsten heeldet Gij.
In 1936:
Zielegezondheid smeeken wij.
(St.-Joris-aan-de-Ijzer – 1936)

Uit de puinen van d'oorlogshelle
Reddet Gij Sint Pieterskapelle
Waarde Pastor Rouseré
Breng na 't schrijnend Ijzerwee
Hier te Stavele zielevreê
Zoo luidt onze welkomsbeê
(Stavele – 1933)

(wagen Ijzerkruis)
Vrede – Nooit meer oorlog
(St.-Joris-aan-de-Ijzer – 1936)

Bij de immer actuele wens van vrede en nooit meer oorlog willen we ons aansluiten en dit artikel eindelijk afsluiten.

Toenmalige Gemeente	Huidige Gemeente	Toenmalig Decanaat	Aantal Inwoners	Naam v/d Pastoor	Jaar aanstel. ontslag
------------------------	---------------------	-----------------------	--------------------	---------------------	--------------------------

Brielen	Ieper	Ieper	910	Devisschere Joseph	1933/1936
Loker	Heuvelland	Poperinge	755	Seynhaeve Jules	1933/1941
Stavele	Alveringem	Poperinge	1045	Rouseré Richard	1933/1941
Leisele	Alveringem	Poperinge	1340	Vandenbroucke Jos	1933/1940
Zandvoorde	Zonnebeke	Menen	770	Bouteca Cyriel	1933/1948
Nieuwkapelle	Diksmuide	Diksmuide	595	De Ceuninck Georg	1933/1941
Krombeke	Poperinge	Poperinge	1010	Faict Henri	1933/1939
Houtem	Veurne	Veurne	1205	Hannebouw Emiel	1933/1939
Westrozebeke	Staden	Roeselare	1995	van Merris Charles	1934/1958
Sint-Joris	Nieuwpoort	Veurne	323	Sanders Eduard	1936/1958
Alveringem	Alveringem	Veurne	2253	Baelden Emiel	1936/1959
Sint-Jan	Ieper	Ieper	865	Goegebeur Alfons	1937/1939
Dikkebus	Ieper	Ieper	1097	Vereenoghe Edm.	1937/1938
Poperinge St-Bertinus	Poperinge	Poperinge	4400	Hanssens Octaaf	1938/1944
Houtem	Veurne	Veurne	1230	Vandeputte Jules	1939/1939
Oostvleteren	Vleteren	Poperinge	1583	De Wulf Aloys	1939/1958
Zande	Koekelare	Gistel	461	Vandermeersch J.	1939/1949
Krombeke	Poperinge	Poperinge	1029	Vandenbussche J.	1939/1939
Westouter	Heuvelland	Poperinge	1424	Ghesquiere Albert	1939/1960

Aanstelling en inhaling van vier pastoors te Weerde.

C. Vanderbeken
Sept. 2001

Aansluitend op voorgaand artikel over de inhuldiging van de pastoor kunnen we stellen dat ook bij ons stoeten werden ingericht en opschriften opgehangen, jammer genoeg zijn ze niet bewaard gebleven.

Pastoor Van Overstraeten, 1913-1922

Deze priester trad in dienst van de Weerdenaren in 1913, zijn aanstelling gebeurde op maandag 10 maart. Met volle borst werd dit lied gezongen als welkom groet ter ere van de nieuwe herder:

Hoor het lied der Weerdezonen
Dreunen door de Zennegouw
Zich der vaders waardig toonen
Gode, land en aard getrouw.

Lijk ons oudren die heer streefden
Steeds voor autaar en voor heerd
Vreedzaam met elkander leefden
Blijven wij rond 't kruis geschaard.

Vlaamsch van hart en vlaamsch van zede
Al wat recht is, hoort hier t'huis
Al wat slecht is, weg daarmede
Steeds gehecht aan kerk en kruis

Blij begroeten wij den herder
Die ons leidsman wezen zal
Welkom, pastoor, die nu verder
Ons ten hemel richten zal.

Wees ons als een goede vader
Liefd'rijk voor uw kinderschaar
Wij vereeren UE te gader
Als priester van 't altaar.

Door uw toonbeeld en uw deugden,
Door uw minzaam heilig woord,
Biedt ons steeds de ware vreugden
Leer ons leven als 't behoort.

Wij doen wat ons Christus leerde
Gaan met UE mee hand in hand
En zoo blijft dan steeds ons Weerde
't Beste dorpje van het land.

Recht en flink vooruit ter bane
Hoog het lied, de vreugd in top
Fier het hoofd, vooruit de vane
Fiks en knap, de vlag voorop. (refrein 2 x)

Op 9 maart werd het feest ingeleid met kanongebulder. En op 10 maart rond 13 uur vertrok een stoet in den "Bosschenhoek", de pastoor werd afgehaald aan de grens van Weerde – Weerdenhoek, nu Statielaan.

De stoet bestond uit 40 groepen waarvan hieronder de samenstelling:

1. Gendarmen te peerd
2. Bazuinblazers te peerd
3. Trompetters te voet
4. Veloclub met versierde wielen
5. Het zoontje van Willem Tell
6. Wagen der wipschutters
7. De pauselijke vlag – juffrouwen te peerd
8. De nationale vlag – groep juffrouwen te peerd

9. St. Eglius te peerd
10. Wagen der ambachten
11. St Martinus te peerd
12. Groep zouaven – fanfare St. –Martinus
13. Wagen der neringen – Hollandsche Waffelbakkerij
14. St. Sebastiaan te peerd
15. Middeleeuwsche gilde – Gilde St.-Sebastiaan
16. De Belgische ijzerenweg – Groep staatswerklieden
17. Wagen van den boerenhandel
18. St. Janneke met zijn lammeke
19. Groep herderkens en herderinnetjes
20. Groep boertjes en boerinekens
21. Rijtuig van de overvloed
22. Sint-Isidoor – Groep: heiligen en engelen
23. Wagen van de hoveniers
24. groep hoveniers
25. Bloemenrijtuig
26. Sint Cecila met geleide
27. De schachten – jonge zangers
28. Soldaten van 1830 – koormaatschappij: Zennegalm
29. Wagen van de toekomst – Wie spaart, vergaart.
30. De drie goddelijke deugden – groep meisjes te peerd
31. De tien koninginnen van de rozenkrans – groep koninginnen en geleide
32. De vijftien mysteriën – 15 groepen meisjes met geleide
33. Wagen O.-L.-Vrouw van Lourdes – Bernadette in aanbidding
34. H. Barbara
35. H. Apolonia
36. Eerste communicanten – groep jongens en meisjes
37. Rijtuigen van gemeenteoverheden, kerkfabriek en armbestuur.
38. Rijtuig van den E.H. pastoor Van Overstraeten
39. Wagen: “*De Lischbloem*” (Brouwerij)
40. Groep lansiers te peerd.

's Avonds rond 19,30 vormde zich een tweede stoet, een lichtstoet die georganiseerd was door de Brouwerij Janssens in de Weverstraat, deze lichtstoet volgde dezelfde wegwijzer als de erestoet, n.l. Weverstraat, Damstraat, Statieplein, Weerdenhoek, Heidestraat, Damstraat, Dorpstraat, Pastorijweg.

Pastoor Verhaegen 1922/1931

Pastoor Verhaegen trad in dienst van de Weerdse parochiegemeenschap op 10 augustus 1922, hij overleed te Weerde op 9 augustus 1931.

Pastoor Prims 1931/1964.

Burgemeester Henri Louis Janssens, burgemeester ging samen met de andere gezagsdragers, de geestelijken, de kerkraad pastoor Prims verwelkomen aan de gemeentegrens op 1 september 1931.

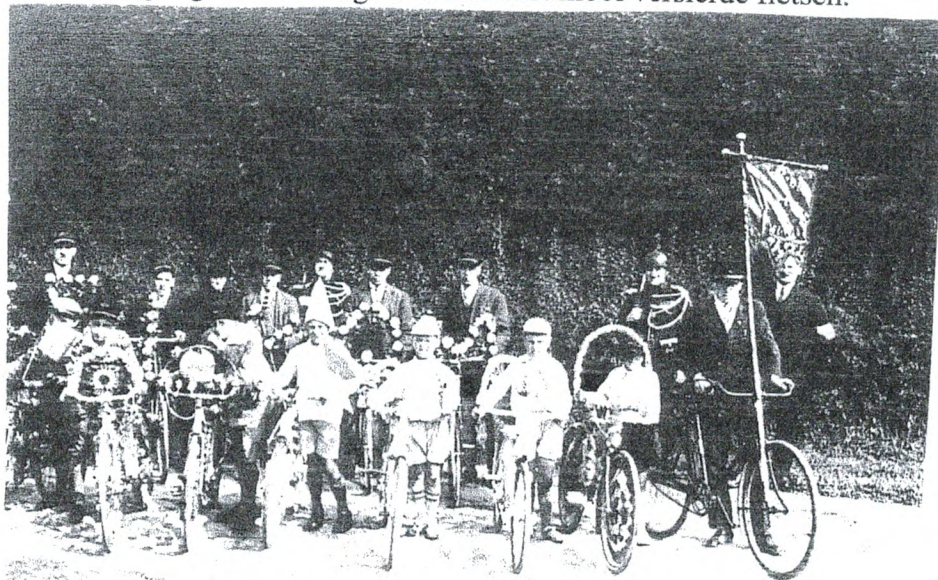
Veel volk was op de been om kennis te maken met de nieuwe herder, iedereen wilde erbij zijn om het heugelijke gebeuren te vieren.

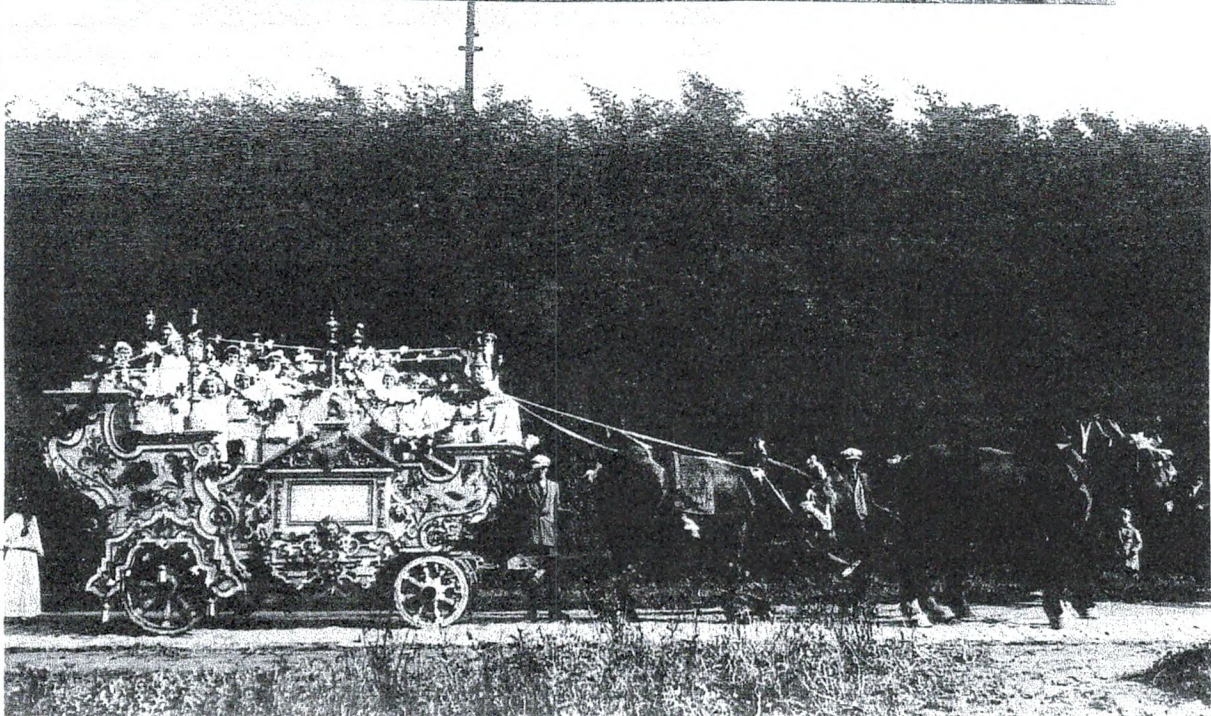
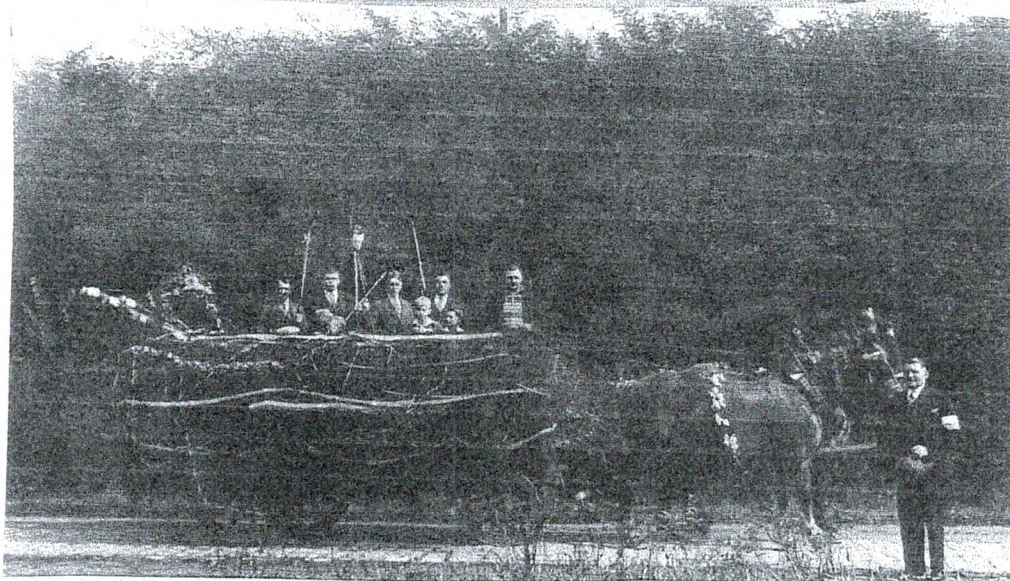
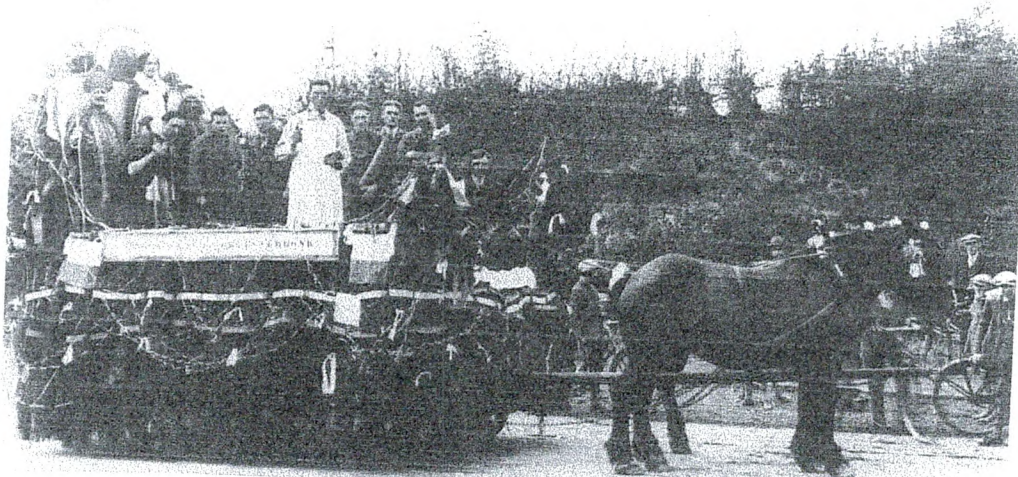
Aan de grensscheiding van de gemeente werd Pastoor Prims opgewacht.

Volgens dat de foto's weergeven werd het een groots volksfeest. De stoet werd opgesteld op de statieberg.

De veloclub had zijn jonge fietsers ingeschakeld met mooi versierde fietsen.

De wagen van het Christene Werkersverbond.
De wagen met de Gilde van Sint-Sebastiaan
Een mooie wagen met de communicanten.

Ruiters te paard

Jonkvrouwen te paard

Sint-Martinus te paard.

De dorpsheer met zijn gevolg.

Meisjes met palmtakken

Herinneringen aan de oorlog 1914/1918

De boerinnengilde komt van de markt.

De Sint-Sabstiaansgilde «de gul»

Welkom aan onze nieuwe herder pastoor Prims.

De deken overhandigd de sleutels van de Sint-Martinuskerk aan Pastoor Prims waar hij met zijn parochianen gedurende 33 jaar lief en leed zal delen.

Pastoor Deckers, 1964-1994

De kardinaal benoemde de legeraalmoezenier J. Deckers tot pastoor van Weerde.

Op zondag 4 mei 1964 haalde Weerde zijn nieuwe parochieherder in. De nodige versieringen werden aangebracht om de pastoor een gul onthaal voor te bereiden. Aan de grensscheiding van de gemeente werd door het gemeentebestuur, de leden van de parochiale werken en het kerkbestuur de nieuwe pastoor rondgeleid door de gemeente.

Welkomlied voor Pastoor Deckers

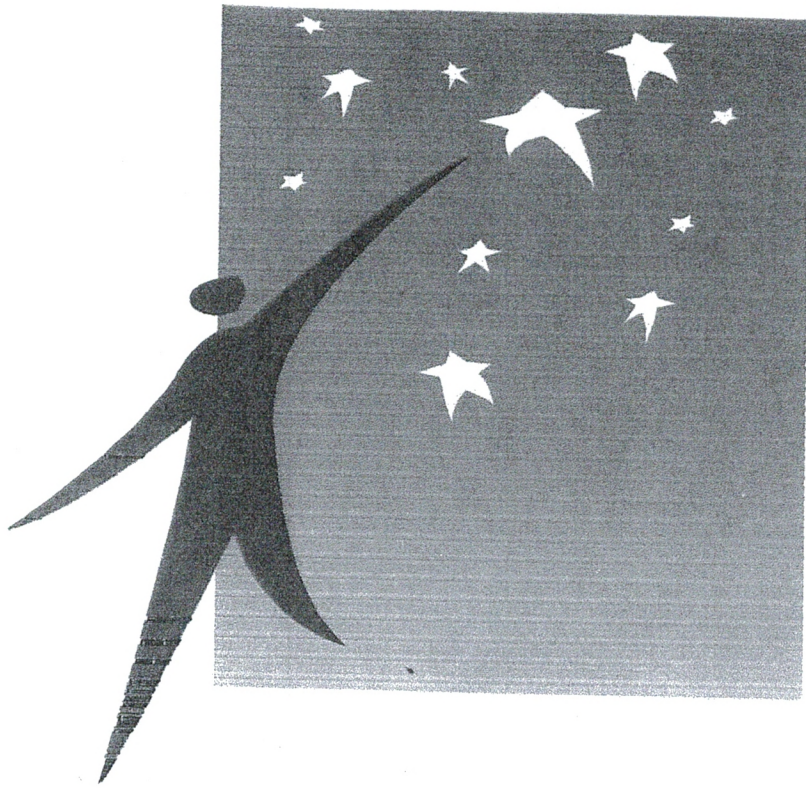
Laat in blijde tonen schallen
't Jubelliedje hem ter eer
Die als herder hier in Weerde
Hier komt ieveren voor de Heer
Die zal zorgen die zal waken
Met geduld en kloeke moed
En oprecht nu kan getuigen
Hier in Weerde is het goed.

Uit het harte van uw kinderen
Klinkt nu luid het blijde lied
Dat U met hun reine tonen
Vreugd'en kinderwensen biedt
Zij verzoeken d'Hemelvader
Dat gij ja zoals vandaag
Later ook nog mag getuigen
Hier in Weerde ben ik graag

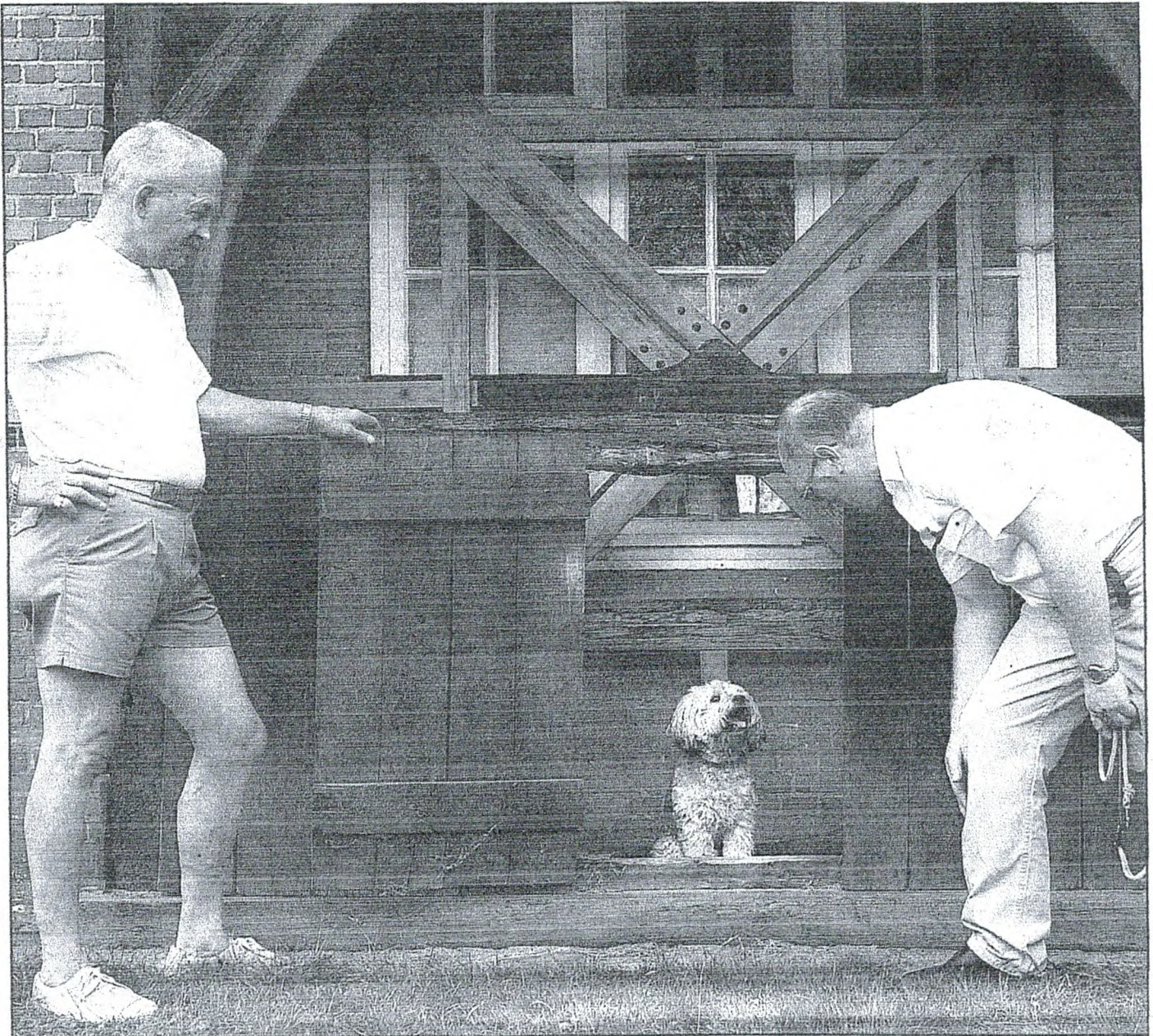
Moge God uw arbeid zegenen
Het door u gestrooide zaad
In schoon halmpjes doen gedijen
Vol van korrels boven maat
Dan kunt gij uw schoven tassen
Met verrukt en vroom gemoed
Voor de Heer gerust getuigen
Altijd was't in Weerde goed.

O Maria, Moeder onzer
Zie genadig op hem neer
Blijf, O Moeder, voor uw dienaar
Een geleidster trouw en teer
Wil ons ook voor 't kwaad beschermen
Houd ons harte rein en gaaf
Dan kan onze Herder zeggen
Hier in Weerde zijn ze braaf.

PERS en PUBLICITEIT

Een kleine hond was al voldoende om het rad van de botermolen aan te drijven. Simpele mechaniek verving het handwerk.
 (Foto Joris Herregods)

Heemkring De Botermolen blijft uitbreiden

Keerbergen

Juliaan Deleebeeck

Op de provinciale molendag toonde heemkring De Botermolen haar nieuwste aanwinst: een oude verhuiswagen van 8 meter lang, ondergebracht in een nieuwe loods. En de kring heeft nog meer plannen.

Onder molens is een botermolen een bescheiden constructie van omvang en techniek. Een kleine hond in het looprad dreef een eenvoudig mechanisme aan dat binnen in het gebouw de stampers in het botervat bewoog. Zo ontrok men boter aan volle koemelk. De heemkring weet

dus alvast waar ze de boter moeten halen en past dat ook in de praktijk toe.

“Eén van onze leden ontdekte bij toeval twee oude verhuiswagens in een verregaande staat van verwaarlozing”, vertelt erevoorzitter Bernard Van Den Bosch. “Wij hebben ze aangekocht en naar Keerbergen gebracht. Zeven maanden duurde het restauratiewerk met de hulp en de steun van verhuisfirma Romulus uit Leuven. Eén exemplaar prijkt nu in de nieuwe loods. We kunnen de grote binnenruimte van de wagen gebruiken voor elke thema-tentoonstelling.”

De kring heeft nog meer toekomstplannen, maar is beperkt in haar expansie doordat haar locatie in een parkzone ligt waar de bebouwing beperkt is.

“Veel meer bijbouwen kan niet meer”, zucht archivaris Marcel Van Den Eynde, “maar we hebben voorlopig nog de handen vol met de uitbouw van de karnenloods, de realisatie van een smidse en een schrijnwerkerij. Het authentieke materiaal ligt klaar om verwerkt te worden.”

De heemkring neemt deel aan de monumentendag op 8 en 9 september. Dan demonstreert ze het smeden en het aanpassen van een ijzeren hoepel voor een karnenwiel. Puur authentiek vakmanschap.

De windmolen van Keerbergen, eigendom van de gemeente, is aan restauratie toe. De nodige kredieten zijn voorzien om de werken tegen volgende zomer uit te voeren.

De Semse opent deuren van nieuw heemhuis

Zemst

Juliaan Deleebeek

Heemkring De Semse heeft eindelijk een nieuw onderkomen in de oude gemeenteschool van Zemst. De kring opende er zaterdag haar nieuw heemhuis.

Vijftien jaar kon de heemkring gebruik maken van gebouwen in de Schranshoeve

te Epegem, tot andere culturele verenigingen dat gebruik contesteerden.

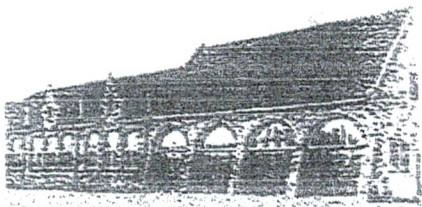
Het gemeentebestuur stelde daarop enkele klassen en de zolder van de oude gemeenteschool in Zemst-Centrum beschikbaar.

De heemkring heeft er een tentoonstellingsruimte, een documentatiecentrum en een klein cafetaria ingericht.

“In de afdeling ‘genealogie’ stellen we een uitgebreide documentatie ter be-

schikking voor het opstellen van stambomen”, zegt Roger De Broeck. De tweede afdeling bevat een uitgebreide collectie over heemkunde, archeologie en geschiedenis.”

■ De tentoonstelling ‘Metaal in Zemst’, ingericht naar aanleiding van de Open Monumenten Dag, is nog open op zondag 16 en 23 september, telkens van 14u tot 18u.

d' Oude School Damstraat 49 1962 Zand

D'OUDE SCHOOL IS ER VOOR IEDEREEN

**VERENIGINGEN, BEDRIJVEN, PRIVÉ-PERSONEN KUNNEN
D'OUDE SCHOOL HUREN VOOR CULTURELE ACTIVITEITEN :**

**CONCERTEN
TENTOONSTELLINGEN
VOORDRACHTEN
TONEEL**

**TEERFEESTEN
PERSONEELSFESTEN
SEMINARIES
PROMOTIEDAGEN**

**FAMILIEFEESTEN
HUWELIJKEN
RECEPTIES**

VOOR ALLE INLICHTINGEN:

**BESCHIKBARE DATA
VERHURINGSPRIJZEN
MODALITEITEN**

KAN U TERECHT:

**MARC MERTENS
KETELVELDWEG 5
1962 WEERDE**

TEL EN FAX: 015/61 59 44

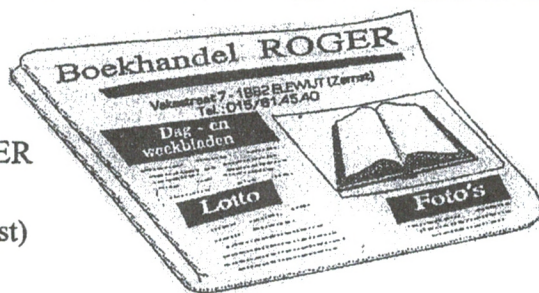
BBL-BANK BRUSSEL LAMBERT

BANK EN VERZEKERINGEN

Tervuursesteenweg 740 Elewijt

Boekhandel ROGER
Vekestraat 7
1982 Elewijt (Zemst)
Tel. 015/ 61 45 40

ultraviolet

tel & fax 02 751 34 00

Tervuursesteenweg 149 1820 Perk

Garage Dierickx bvba

**zibro
kamin**
verplaatsbare kachels

Tervuursesteenweg 58
Hofstade-Zemst

Tel.: 015/ 41 90 97

Centrale verwarming

JEAN - PIERRE SENTE

Steppeke 25 - 1981 Hofstade

 015 / 61 00 26

et INSTALLATIE CENTRALE VERWARMING

GAS - MAZOUT

Gratis en vrijblijvend prijsofferte

et VERVANGEN KETELS - BRANDERS - BOILERS

gas - mazout - elektriciteit

et REINIGEN EN AFSTELLEN VAN MAZOUT - EN GASKETELS

met wettelijk attest

et DEPANNAGE EN ONDERHOUD

7 dagen op 7

Alle merken branders en ketels

Meer dan 20 jaar ervaring

Meubelen en Algemeen schrijnwerk

Guns

- * Ramen en deuren in PVC
- * Rolluiken
- * (Muur)kasten op maat
- * Plafond in hout
- * .....

Elewijtsesteenweg 10 - 1980 Eppegem

Tel en fax 015/ 61 22 12

- Alle trouwfeesten, communiefeesten, teerfeesten, familie feesten, personeelsfeesten, jubilea, recepties, barbecues...
- Koude en warm buffetten
- In zaal of bij u thuis
- Van 5 tot 500 personen
- Verzorgde bediening
- Betaalbare prijzen
- Verhuur van alle feestmateriaal (borden, bestek, glazen, stoelen, tafels...)

**François en Rita
VERBINNEN - BEECKMANS**

Slameuterstraat 39 - 2861 Onze-Lieve-Vrouw-Waver
Tel: 015/ 75 79 44 - 015/ 76 12 76 - Fax: 015/ 76 12 76
BTW BE 744 099 074 - H.R. Mechelen 58 205

Spinoy - Tombeur

Tervuursesteenweg 170
1981 HOFSTADE
Tel. 015 / 61 16 88

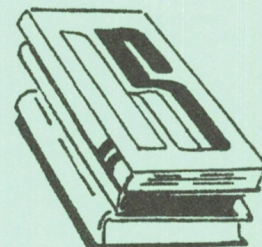
Assortiment:

*Duif- en pluimveevoeders
Honden- en kattenvoeding
Tuinartikelen en plantgoed
Pesticiden en meststoffen
Granen en zaden
Tuinhuisjes - Blokhutten
& Carpots*

Honden- en kattenvoeding van de merken:

*ROYAL CANIN - DOKO - HENS
EUKANABU - FOKKER - BENTO - BRAVO
HILLS - EUROPREMIUM*

Het Streekboek bvba
Vrasenestraat 109
9100 NIEUWKERKEN-WAAS
Tel. 03/777.75.58 - Fax 03/766.44.82
e-mail: hetstreekboek@busmail.net

Eerder verschenen streekboeken – nog beperkt te koop:

- Lennik, focus op verleden en heden (1100 BEF)
- Evere vroeger / jadis (1450 BEF)
- Van lakenweverij tot kantwerk en wandtapijten (1495 BEF)
- Wemmel (950 BEF)
- Drogenbos een dorp / un village (950 BEF)
- Anderlecht beelden van toen (950 BEF)
- Londerzeel – zo was het vroeger (995 BEF)
- Bouwel in de voorbije 100 jaar (1395 BEF)
- Lissewege bezocht (995 BEF)
- 100 jaar Zeebrugge (995 BEF)
- Gids voor de zwinstreek (795 BEF)
- Het vroegere Putte en Beerzel (1100 BEF)
- Lebbeke beelden uit het verleden (1100 BEF)
- Beernem, mensen van te lande (1150 BEF)
- Gingelom, mijn dorp (1100 BEF)
- Linter, een wandeling door de 20ste eeuw (995 BEF)
- Een eeuw Oostendse postgeschiedenis belicht (1100 BEF)
- Scholen, beelden van toen (1100 BEF)
- De Haan opnieuw bekeken deel 2 (995 BEF)
- Sint-Pieters-Leeuw (1495 BEF)
- Van Vorsselaer tot Vorselaar (1150 BEF)
- Een beetje ruw maar oprecht, 100 jaar vissersparochie St.-Antonius – Oostende (995 BEF)
- Eindhout in de spiegel van de 20ste eeuw (1350 BEF)
- Herinneringen uit Rijmenam deel 2 (995 BEF)
- Kijk op Burst (995 BEF)
- Kijk op Erondegem (950 BEF)
- Vorst (Laakdal) in de jaren '30 en '40 (1100 BEF)
- Geetbets, Rummen, Grazen (950 BEF)
- Zwijnaarde eertijds en nu (995 BEF)
- 100 jaar Bredene-aan-zee in beeld (1100 BEF)
- Uitkerke, beelden vervlogen in de tijd (1695 BEF)

Bankrelaties:

KB 407-5034721-22
GB 293-0405530-28
DE VAD. 652-5701158-65
H.R. Sint-Niklaas 55.309
BTW BE 455.660.963

BESTEL NU – BETAAL NA ONTVANGST

GARENGENAAIDE BOEKEN MET HARDE KAFT!!!

Prijzen te vermeerderen met 120 BEF (per bestelling!) voor verzendingskosten.

